

REVISTA ORTODOXĂ

Publicație on line a Arhiepiscopiei Craiovei
www.revistaortodoxa.ro

Nr. 2/2015

Revista Ortodoxă

PUBLICAȚIA ON-LINE

A

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI

NR. 2/2015

**EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE

Î.P.S. Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA,
Arhiepiscopul Craiovei, Mitropolitul Olteniei și
Decanul Facultății de Teologie a Universității din Craiova

MEMBRI

Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN IVAN,
Prodecanul Facultății de Teologie din Craiova
Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN,
Director Departament în cadrul Facultății de Teologie din Craiova
Pr. Conf. Univ. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU
Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR
Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU

REDACTOR ȘEF

Arhid. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

COORDONATOR REVISTĂ

Pr. Drd. CĂTĂLIN DAN

CORECTOR REVISTĂ

Pr. Lect. Univ. Dr. IOAN SORIN BORA
Pr. MIRCEA NINCU
Diac. ALEXANDRU ZIDARU

TEHNOREDACTARE

VALENTIN CORNEANU

CUPRINS:

Cuvânt din Amvon

† IPS IRINEU,

Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei

Cuvânt de învățătură la Duminica a XVIII-a de după Rusalii.

Lucrarea Cuvântului dumnezeiesc înlăuntrul nostru..... 5

Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Băjău

Prăznuirea Sfântului Mare Prooroc Ilie Tezvitianul.

Înaintemergător al celei de a doua veniri a lui Hristos Domnul... 10

Pr. Ioan Ioanicescu

Triumful Bisericii și Înălțarea Crucii. Întâia pagină de

arheologie creștină..... 13

Pr. Ștefăniță Fleșcan

Predica – mijloc de propovăduire și de păstrare a dreptei

credițe în trecut și azi..... 15

Teologie și viață

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

Necesitatea unei evaluări corecte a legăturii dintre neam și credința străbună. „Spiritualitatea românească nu poate fi concepută fără

Ortodoxie” 21

Pr. Ion Roman

Din învățăturile Sfântului Chiril al Ierusalimului.

Catehezela IV-VI 25

Pr. Ștefan Petre

Principalele explicații cu privire la originea monahismului..... 31

Pr. Costinel Tomescu

Învierea Mântuitorului Hristos, o Înviere a lumii întregi..... 35

Mrd. Floare Emil

Secularizarea ca acțiune și mediu – o analiză a culturii..... 37

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache
Ce ne învață Crezul despre Dumnezeu Tatăl..... 48

Anul omagial

Pr. Ștefăniță Fleșcan
Învățătura de credință și rolul ei în viața Bisericii..... 52

Biserici și mănăstiri din Oltenia

Pr. Ioan Ioanicescu
De 15 ani sub ocrotirea Sfântului Ioan Valahul..... 54

Pr. Doru Badea
Tradiție și slujire ortodoxă la Preajba de Pădure..... 57

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache
Biserica „Postelnicu Fir” la două secole de la zidire..... 59

Biografii luminoase

Arhid. Ioniță Apostolache,
Prof. Mihaela Mariana Cristea
*Valorile artei populare gorjenești peste veacuri. Brâncuși,
sau drumul de la Hobița la Paris*..... 62

Recenzii

Pr. Lect. Dr. Ion Sorin Bora
*Pr. Ilie Popa, De ar fi să mă mai nasc o dată... De la lume adunate
și tot la lume date, Ed. Autograf MgM, Craiova, 2015, 250 p*..... 65

Poezie religioasă

Pr. Mircea Nincu
Vedenie..... 68

Arhidm. Ioan Inochentie Porumbel
Ceasul vieții..... 69

Cuvânt din Amvon

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINICA A XVIII-A DE DUPĂ RUSALII. LUCRAREA CUVÂNTULUI DUMNEZEIESC ÎNLĂUNTRUL NOSTRU

În Sfânta Evanghelie, Sfântul Evanghelist Luca ne istorisește o minune pe care Mântuitorul Iisus Hristos a săvârșit-o înaintea Sfinților Apostoli la Marea Tiberiadei. În partea Galileii, în nordul Israelului, la lacul Ghenizaret, Mântuitorul Iisus Hristos a venit și a văzut trase lângă mal două bărci, două corăbii, după cum ne spune Sfântul Evanghelist.

Mai întâi, Domnul S-a adresat lui Simon Petru, care se afla într-una dintre aceste ambarcațiuni, și i-a poruncit ca s-o îndepărteze de mal. Apoi, S-a așezat în ea ca să vorbească mulțimilor adunate să asculte cuvântul Lui. Oamenii, adunați în preajma Mântuitorului, simțeau în sufletele și inimile lor tot mai puternic setea după cuvântul divin, dobândind în același timp alinare interioară prin vorbele care ieșeau din gura Lui. Nu erau cuvinte de înțelepciune omenească, ci cuvinte dumnezeiești, veșnice, pentru că Dumnezeu, când vorbește, cuvintele Lui sunt ziditoare și întăresc sufletul, mintea și cugetul omului. Cuvântul lui Dumnezeu, „la început”, cum ne spune Sfânta Scriptură, când s-a proclamat, „a zidit pământul și cerul”. Când Dumnezeu a vorbit, la facerea lumii, toate s-au alcătuit și s-au format așa cum le vedem astăzi: cosmosul întreg, lumile cunoscute și necunoscute de noi. Căci El, Dumnezeu fiind, este cu adevărat deasupra oricărei zidiri și toate ascultă de El pentru că „El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit” (Psalmul 32, 9). Dar, fiindcă Mântuitorul Hristos este atât Dumnezeu adevărat, cât și Om adevărat, vorbește lumii și cu „Cuvânt omenesc”. El este Cuvântul cel veșnic al Tatălui prin care s-au alcătuit toate. Astfel, porunca cea dintru început („a zis și s-a făcut”) era însăși lucrarea înțeleaptă a lui Dumnezeu Tatăl, realizată când El s-a făcut Om din Preacurata Fecioară, vorbindu-ne de data aceasta cu „Cuvântul omenesc”, ca noi să înțelegem voia și învățătura Lui. Iată că Dumnezeu vorbește ca și noi, ca noi să înțelegem și să ascultăm Cuvântul Lui și să-L așezăm în inimile noastre.

CUVINTELE LUI DUMNEZEU, „MAI DULCI DECÂT MIEREA ȘI FAGURELE”

Însă, chiar dacă Domnul vorbește cu cuvântul nostru, cu limba noastră, puterea cuvântului Său este mult mai mare și negrăită decât a cuvântului nostru. Mântuitorul are prin fire putere dumnezeiască și negreșit „cuvântul Său are putere multă”. La noi cuvântul are o intensitate prin modulația glasului și prin ceea ce încercăm să explicăm sau să definim prin cele grăite. La Dumnezeu însă, Cuvântul este cu totul altfel, căci se apropie de suflet, se lipește de el, făcându-se întrutotul înțelegător pentru mintea, înțelepciunea și conștiința noastră. Dacă vorbele noastre nu sunt uneori ascultate, înțelese sau pricepute de ascultătorii noștri, pentru că nu întotdeauna cele vorbite de noi sunt și folositoare, și nu întotdeauna cei care aud ne și ascultă, Cuvântul lui Dumnezeu este irezistibil. El nu poate rămâne fără ecou în sufletul nostru, ceea ce face ca noi să înțelegem și să ascultăm glasul Domnului și să-l punem la suflet. Este clar că viața noastră, existența noastră și, prin urmare, sufletul nostru „doresc permanent după cuvântul lui Dumnezeu”. „Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne, și neliniștit este sufletul nostru până ce se va sălășlui întru tine”, spunea Fericitul Augustin. La rândul său, Psalmistul David spune că cuvântul lui Dumnezeu este „ca fagurele de miere”: „Dorite sunt mai mult decât aurul, și decât piatra cea de mare preț; și mai dulci decât mierea și fagurele” (Psalmul 18, 11). Și îngerii din ceruri, când Dumnezeu vorbește, nu mai fac nimic, nici nu mai cântă, așa cum ne spune Scriptura, pentru că glasul lui Dumnezeu se adresează în modul cel mai intim existenței lor.

„NU NUMAI CU PÂINE VA TRĂI OMUL...”

Revenind la cuvântul Sfintei Evanghelii, mulțimile, când Îl ascultau pe Mântuitorul Hristos pe malul lacului Ghenizaret, spuneau într-un singur glas: „Nimeni n-a vorbit ca Omul acesta, nimeni n-a glăsuț ca El”. Pentru că, într-adevăr, nimeni n-a vorbit ca El, nici prorocii, nici dreptii. Chiar dacă prorocii descopereau ceva prin mila și harul lui Dumnezeu, fiind ridicați la revelație dumnezeiască, totuși, cuvintele lor nu se apropiau de cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos. Așadar, Cuvântul Domnului este mai mult decât al prorocilor, Cuvântul Domnului este mai mult decât al dreptilor, este Cuvântul lui Dumnezeu Însuși. Deci, cuvintele lui Dumnezeu sunt „hrana noastră”, căci „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Matei 4, 4). Iată de ce ascultăm cu atâta

atenție Sfânta Evanghelie și ne rugăm ca glasul Domnului să vină peste ape și peste toată creația Sa, să se așeze în inimile noastre.

„DUPĂ CUVÂNTUL TĂU, VOI ARUNCA MREJELE”

Mântuitorul Hristos stătea așadar în corabie, vorbea mulțimilor și acestea ascultau Cuvântul Său. Dar, ca să arate că și peștii ascultă de Cuvântul Domnului, El le poruncește Sfinților Apostoli, și mai cu seamă Sfântului Petru să arunce mreaja în mare și să pescuiască. La această poruncă, Sfântul Petru răspunde: „Învățătorule, toată noaptea ne-am trudit și nimic nu am prins, dar, după cuvântul Tău, voi arunca mrejele” (Luca 5, 5). Și împlinind această poruncă, Apostolii „au prins mulțime mare de pește, că li se rupeau mrejele” (v. 6).

De aici înțelegem că Mântuitorul Iisus Hristos se adresează tuturor făpturilor Sale, chiar și peștilor. Dacă oamenii ascultau, și peștii ascultau, așteptând lângă corabie, și atunci când Apostolul Petru a aruncat mreaja și i-a prins, ei nu erau departe, ci lângă corabie. Apoi, ne mai învață Sfântul Evanghelist că Sfântul Petru ascultă de cuvântul Domnului, chiar dacă în mintea lui știa că „toată noaptea s-a ostenit și nimic nu a prins”. Ca pescar iscusit, mai știa că peștii se prind noaptea și că ziua nici nu vin în mreajă. Însă, ca să ne arate că este ascultător față de Învățătorul său, a împlinit această poruncă. Ascultând porunca, deci, s-a încredințat că vorbele Domnului sunt viață și adevăr. Căci chiar și atunci când poruncește, dacă porunca nu corespunde cu rațiunea omenească, totuși trebuie împlinită, pentru că Dumnezeu știe mai bine decât noi ce trebuie să facem. Așadar, Sfântul Petru, împotriva rațiunii sale bazate pe experiență, aruncă mreaja în apă și prinde o mulțime de pești. Își dă seama că, de data aceasta, practic, cuvintele Mântuitorului sunt cu adevărat cuvintele veșnice și nu pot fi niciodată tăgăduite, nici puse în vreun fel la îndoială. Deci, nu se mai îndoiește și, ascultând cuvântul, se încununează cu răsplata. Ce poate să urmeze după această minune decât o uimire și o teamă fără de margini?

O uimire pentru că Dumnezeu poate să poruncească și făptura să asculte. Astfel, Ziditorul a poruncit peștilor să intre în mreajă și ei, fiind ascultători chiar dacă nu au rațiune, au intrat acolo spre hrana oamenilor, spre hrana Apostolilor și a aceluia care Îl ascultaseră până la momentul minunii. Evident, după o astfel de faptă Sfântul Petru este cuprins de teamă, văzând că în fața lui stă Însuși Dumnezeu. El realizează de acum că numai Dumnezeu poate să poruncească și făptura să asculte. Cuprins de o asemenea înfricoșare, el

mărturisește: „Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos” (v. 8). Iată prin urmare cum, în fața adevărilor divine, uimirea se transformă în smerenie și în ascultare. Iată cum minunea îl transformă pe Sfântul Petru într-unul din cei mai mari propovăduitori ai tainelor și minunilor dumnezeiești. Și noi, evident, în asemenea împrejurări nu putem să fim decât cu mintea la Dumnezeu și să spunem: „Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale”.

„TU AI CUVINTELE VIEȚII VEȘNICE, DOAMNE”

Deci, din această Evanghelie învățăm că vorbele Mântuitorului Iisus Hristos merită și trebuie să fie așezate în cămara sufletului nostru. Apoi, ori de câte ori ascultăm Sfânta Evanghelie, trebuie să reținem cuvântul lui Dumnezeu și să-l păstrăm cu multă atenție în mintea și sufletul nostru, pentru că el este hrana noastră spirituală. Dacă ne aducem aminte de cuvântul Domnului, în mod sigur că vom împlini și poruncile Lui, așa cum El Însuși ne spune: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui” (Matei 14, 21). Ca atare, dacă iubim pe Dumnezeu cu adevărat, trebuie să păstrăm cuvintele Lui și să le și împlinim cu fapta. Le învățăm cu dragoste și delicatețe, păstrându-le în suflet toată viața noastră, ca ele să devină milostenie, iubire, îngăduință față de semenii noștri. Apostolii, ducând cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos în întreaga lume, au schimbat firea oamenilor, aceștia „din pescari au devenit apostoli și din păgâni mucenici”. Mai apoi, cei veniți la credină s-au făcut propovăduitori și mărturisitori ai Cuvântului înomenit, înțelegând din experiență că El este Izvorul vieții veșnice, după cum ne spune Sfântul Apostol Petru: „Unde ne vom duce, Doamne, că Tu ai cuvintele vieții veșnice, Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice” (Ioan 6, 68). Deci, nu ne vom putea duce la nimeni să ne sfătuiască mai bine decât la Mântuitorul Iisus Hristos. Pentru aceasta, în rugăciune trebuie să ascultăm de Cuvântul lui Dumnezeu înomenit și să-l primim în sufletul nostru așa cum l-au primit sfinții. Să astupăm urechile față de lumea pământească pentru o vreme, ca să ascultăm Cuvântul lui Dumnezeu și să rămânem veșnic uniți cu El. Cuvântul lui Dumnezeu este iubire, lumină, înțelepciune, care ne dă într-adevăr consistență existenței noastre chiar și când suntem săraci, asupriți, necăjiți, înfometaji sau batjocoriți de alții.

„DE ACUM ÎNAINTE VEI FI PESCAR DE OAMENI”

Ultimele cuvinte ale Mântuitorului din această Sfântă Evanghelie ne încurajează și pe noi, ca și pe Sfântul Petru: „Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni” (v. 10). Ele sunt un îndemn pentru noi ca să nu ne temem niciodată, ci să primim chemarea Mântuitorului Hristos întocmai după cum dorește El. Domnul ne cheamă în diferite moduri și în diferite momente ale vieții noastre, noi primind cunoașterea Lui într-o experiență concretă. El ne cheamă să fim preoți adevărați, ne cheamă să fim episcopi evlavioși, ne cheamă să fim demnitari ai adevărului, ne cheamă să fim slujitori ai oamenilor, într-un cuvânt, ne-a chemat să fim oameni. A fi om e un lucru mare în societatea de astăzi. A fi creștin e cu adevărat și mai mare. A fi sfânt este însă dumnezeiesc. Așadar, chemarea de astăzi dorim să răsune în sufletele noastre, ca și pe noi să ne alegă Mântuitorul Iisus Hristos, deși nu avem nici un merit. Nu am făcut nici o faptă bună, iar dreptatea noastră este înaintea Sa, cum spunem într-o rugăciune de la Sfântul Maslu, „ca o cârpă lepădată”. Cu toate acestea, din iubire de oameni, Dumnezeu Tatăl ne-a făcut să fim frați ai Fiului Său în Duhul Sfânt, prin Taina Sfântului Botez. Suntem, deci, copii ai Tatălui Ceresc și frați ai Mântuitorului Iisus Hristos, ca să slujim Biserica noastră Ortodoxă, să slujim unii altora în iubire, ca într-o credință și cu dragoste să mărturisim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh. Amin!

+ IPS IRINEU,

Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei

**PRĂZNUIREA SFÂNTULUI MARE PROOROC ILIE TEZVITEANUL.
ÎNAINTEMERGĂTOR AL CELEI DE A DOUA VENIRI A LUI
HRISTOS DOMNUL**

Sfântul Mare Prooroc Ilie Tezviteanul luminează cu ale sale raze strălucitoare bolta Bisericii Creștine, ca nimeni altul, personalitatea sa fiind prezentă în conștiințele și sufletele oamenilor din cele două lumi, a Vechiului și a Noului Testament, de aproape trei milenii. Vremurile au trecut și vor trece mereu, dar Sfântul Ilie rămâne același, nu doar în memoria oamenilor, ci și în viața lor, ca unul apropiat de credința și aspirațiile lor pentru dreptate și adevăr. Căci el a ținut aprinsă flacăra credinței monoteiste, într-un singur Dumnezeu, în mijlocul poporului lui Israel și a altor popoare.

Sunt multe și minunate faptele Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul, numit așa după localitatea sa de origine, Tesva. Pentru că era bine cunoscut, a rămas în inima poporului ales. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos face referire la el: “Adevăr vă spun vouă că multe văduve erau în vremea lui Ilie în Israel...” (Luca IV, 25). Iar pe muntele Taborului, într-un moment de unică importanță revelațională, când Domnul Își descoperă Dumnezeuirea Sa prin Schimbarea la Față, Proorocul Ilie, alături de Moise, este prezent aici, vorbind cu Domnul. Încât, chiar și numai aceste mărturii, dau o imagine reală a locului său în ierarhia cea mai înaltă a sfinților.

Contextul istoric al lucrării de propovăduire a Sfântului Ilie

El rămâne mare și datorită împrejurărilor istorice în care a trăit. Răutatea, nedreptatea, patimile, josnicia și impietatea, în care zăcea atunci omenirea, atinseseră apogeul. Regii, conducătorii poporului, se îndepărtaseră de credința adevărată a strămoșilor lor. Așa au fost Baeșa și Ela, fiul acestuia, ucis de urmașul lui, Zimbri, care s-a sinucis. A urmat Omri, urcându-se pe tronul regesc tot printr-o crimă, omorând pe Tibni, rivalul său. În locul lui a venit fiul său, Ahab, când impietatea, nelegiuirea și cruzimea nu mai cunoșteau margini: “Și a săvârșit Ahab, fiul lui Omri, fapte rele înaintea ochilor Domnului, mai mult decât toți cei ce au fost înaintea lui” (III Regi, 16, 30). Astfel, a fost ucis Nabot Israeliteanul, fiindcă a refuzat să-i dea lui Ahab o vie mică, pe care o primise de la părinții săi, pentru ca

regele să-și mărească grădina. “Atunci a fost cuvântul Domnului către Ilie Tesviteanul: Scoală și ieși în întâmpinarea lui Ahab... Așa zice Domnul: ...Voi face cu casa ta cum am făcut cu casa lui Ieroboam... și cu casa lui Baeșa..., pentru fărădelegea cu care M-ai mâniat și ai dus pe Israel în păcat” (III Regi 21, 17-22). Ahab, “luându-și de femeie pe Izabela, a început să-i slujească lui Baal, ridicându-i un jertfelnic, pentru care a supărat pe Domnul Dumnezeu lui Israel” (III Regi, 16, 30-33).

Acum este trimis de Dumnezeu Proorocul Ilie, ca să-și împlinească misiunea sfântă, de a stăvili nelegiuirile și impietatea, mai ales închinarea la idoli. Înfruntându-l pe regele Ahab, Proorocul Ilie îi zice: “Viu este Dumnezeu lui Israel, înaintea căruia slujesc eu. În acești ani nu va fi nici rouă, nici ploaie, decât numai când voi zice eu” (III Regi 17, 1). Așa a și fost. Căci proorocul vorbea în numele Domnului și Dumnezeului lui Israel.

Slujitor al Singului Dumnezeu

Cuvintele proorocului s-au împlinit întocmai, urmând seceta, de pe urma căreia a suferit întreaga făptură umană și natura însăși. Proorocul Ilie se arată biruitor, prin minunile pe care le săvârșește acum. La rugăciunea sa, salvează de la pieire pe o văduvă din Sarepta Sidonului, înmulțind în casa ei făina și untdelemnul. Apoi înviază pe fiul văduvei, care murise, implorând cu ardoare mila și ajutorul lui Dumnezeu, Căruia I se adresează personal, din adâncul sufletului îndurerat. Și suflând de trei ori (în numele Sfintei Treimi) a strigat: “Doamne Dumnezeu meu, să se întoarcă sufletul acestui copil în el”. Și așa este înviat copilul.

Aceeași încredere o arată și mai evident Sfântul Ilie, când desființează cultul lui Baal și pe închinătorii și slujitorii acestuia. În fața tuturor celor prezenți, prin rugăciunile sale fierbinți și prin turnarea apei de trei ori, în numele Sfintei Treimi, pe jertfelnicul făcut de el, în văzul tuturor, se pogoară foc din cer, mistuind jerta adusă de el, ceea ce nu putuseră să facă slujitorii lui Baal. Sfântul Ilie se adresează astfel în rugăciunea sa: “Doamne, Dumnezeu lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacob! Auzi-mă Doamne, auzi-mă acum cu foc, ca să cunoască astăzi poporul acesta, că Tu singur ești Dumnezeu în Israel și eu sunt slujitorul Tău!” (III Regi 18, 36-37). Arată credința sa în Adevăratul Dumnezeu, Căruia trebuie adusă cea mai înaltă cinstire, adevărata adorație. Iată de ce omenirea din acele vremuri îndepărtate, în înțelepciunea ei, nu a căzut în greșeala să se închine la idoli, sau să accepte alte credințe eronate.

Sfântul Prooroc Ilie a fost un slujitor devotat și zelos al lui Dumnezeu, dar și al oamenilor din vremea aceea. S-a ridicat împotriva nedreptăților, chiar și împotriva regelui Ahab și a soției sale Izabela. În numele Dumnezeului lui Israel i-a muștră, amenințându-i cu pedeapsa Domnului, de care nu au scăpat. Ca nimeni altul dintre sfinți, pentru viața lui și pentru slujirea lui Dumnezeu cu fidelitate, s-a învrednicit a se înălța la cer de un car cu cai de foc, lăsându-și jos, pe pământ, ca urmaș, pe Elisei, ucenicul său.

Pentru tot ceea ce a făcut el, slujindu-I cu credință arzătoare lui Dumnezeu și oamenilor, Proorocul Ilie s-a apropiat de Dumnezeu, chiar asemănându-se în multe fapte cu Mântuitorul. Astfel, după cum Ilie a înmulțit pâinea și untdelemnul în casa văduvei din Sarepta Sidonului, tot așa Mântuitorul, mai târziu, va înmulți în pustiu cele cinci pâini și cei doi pești. Precum el a înviat pe fiul văduvei, așa va învia Domnul pe fiul văduvei din Nain. Precum la rugăciunea Sfântului Ilie s-a pogorât foc din cer peste jertfelnicul făcut de el, tot așa se va pogori Sfântul Duh peste Sfinții Apostoli în chip de limbi de foc în Ziua Cincizecimii.

Elemplul Sfântului Ilie azi

Din negura vremurilor îndepărtate, întocmai ca o stea luminoasă, așa strălucește acest mare sfânt pentru întreaga omenire. De la el și prin el învățăm noi că sfinții sunt marile personalități ale omenirii și ale credinței în Dumnezeu, care prin viața și faptele lor, dar mai ales prin rugăciunile lor, depășesc timpul și spațiul și împlinesc voia lui Dumnezeu. Se apropie de Dumnezeu atât de mult, încât devin prietenii Lui (Ioan XV, 14, 15). Citind viața Sfântului Ilie din cartea III Regi, și aflând despre acele minuni săvârșite de Dumnezeu prin el, înțelegem că asemenea fapte nu se pot săvârși decât de cei care au experimentat bunătatea și iubirea lui Dumnezeu, pe care au câștigat-o prin continua împlinire a voii Lui. Iar aceștia sunt sfinții, dintre care Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul este unul dintre cei mai cunoscuți, fiindcă ne-a împărtășit nouă oamenilor din iubirea și bunătatea lui Dumnezeu. Iată de ce noi toți trebuie să-l chemăm în ajutor în cele mai grele momente ale vieții noastre, încrezători în biruința binelui, dreptății și adevărului, al căror slujitor și apărător a fost și este, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Băjău

TRIUMFUL BISERICII ȘI ÎNĂLȚAREA CRUCII. ÎNTÂIA PAGINĂ DE ARHEOLOGIE CREȘTINĂ

Prima pagină de arheologie creștină, „Aflarea Sfintei Cruci”, beneficiază de o sărbătoare aparte în care voința de atestare și suflul unui îndepărtat creștinism eroic se întrepătrund pios. Episodul în sine semnifică intrarea noii religii în deplinătatea concretului istoric.

Crucea – simbolul cardinal – este aflată, prin scormonirea Golgotei, astfel încât, teologia răstignirii devine dat empiric, dovadă materială a credinței. Consumarea ireversibilă a acestui eveniment îndrumă creștinismul spre istorie, cu tot binele și răul conturate într-un asemenea destin particular. Dar, de unde provine Crucea însăși, care, înainte de a-și fi meritat majuscula, fusese rezervată răufăcătorilor de rând? Istoria e presărată cu tot felul de răstigniri. Deși, supliciul s-a răspândit mai cu seamă în provinciile romane, „spânzurarea pe cruce”, a fost aplicată și în alte civilizații: cartaginezii, perșii, grecii de după Alexandru cel Mare și chiar evreii au recurs și ei la acest mijloc de execuție, pe fondul acelei cruzimi „eficiente” din care antichitatea și-a făcut o sumbră notorietate. Iată perspectiva în care se cuvine să situăm Răstignirea Mântuitorului nostru, a cărui jertfă măsoară distanța absolută dintre Dumnezeu Cel viu (al revelației biblice) și tradiția deformată a păgânismului. Tatăl își „părăsește” Fiul în ghearele unei morți exemplare, pentru ca Învierea să pecetluiască, prin contrast, triumful făpturii restaurate. În destinul pământesc al lui Iisus Hristos nu atârână atât umblința și suferințele îndurate, cât mai ales faptul de a fi murit păgânește, alături de o umanitate aflată, fără să știe, în pragul unei transfigurări nemeritate.

Crucea de pe Golgota, regăsită de pioasa împărăteasă Elena, a rămas îngropată trei secole, pentru ca noua religie să poată dezgropa din adâncurile firii păcătoase dorința împăcării omului cu Dumnezeu. Și nu e întâmplător faptul că descoperirea a coincis cu pacea constantiniană de după Edictul milanez, care a pus capăt veacurilor de sporadică, dar severă persecuție. Trupul tainic al Bisericii își bine-merita stigmatul, în timp ce Împărăția lui Hristos capătă, providențial, însemnul viitoarelor lupte. Trupul Bisericii este declarat – la antipodul Șarpelui de aramă – prin înălțarea Crucii. Nu spune

Hristos: „când Mă voi înălța de pe pământ îi voi trage pe toți la Mine?” (Ioan 13,32).

Rod al strădaniei unei pioase împărătese și al unui vrednic patriarh, aflarea Sfintei Cruci a identificat întreaga creștinătate cu simbolul ei fondator, legând Patimile de Rusalii, într-un fel de cunună pe care ucenicii vrednici ai Domnului o mai poartă și astăzi.

Cât despre semnul și gestul închinării, acestea reprezintă prin veacuri mărturia unei stări de suflet, a unei stări de minte, a unei clipe de viață... E sinteza cea mai scurtă cu putință a unui sistem de gândire și de plasare în univers, în viață și în moarte. „Crucii Tale ne închinăm Hristoase și Sfântă Învierea Ta o laudăm și o mărim”, este cântarea cu caracter de imn pe care o rostim noi la toate sărbătorile dedicate Sf. Cruci. Este în această rostire un tâlc profund al asumării Crucii de către noi toți! Nu este o asumare în disperare sau în resemnare, ci este o asumare în speranță! În speranța Învierii! Nu Crucea e ultima, ci Învierea!

În această perspectivă, asumarea senină a Crucii nu e un act de resemnare, ci actul ultimului curaj, al ultimei îndrăzneli, cu ochii spre bucura Învierii.

Pr. Ioan Ioanicescu

PREDICA – MIJLOC DE PROPOVĂDUIRE ȘI DE PĂSTRARE A DREPTEI CREDINȚE ÎN TRECUT ȘI AZI

Condițiile de viață ale credincioșilor fac din ce în ce mai necesară predica preotului în biserică. În toate formele pe care le îmbracă și indiferent de împrejurările în care este rostită, predica trebuie să exprime și să facă cunoscut și roditor în sufletele ascultătorilor adevărul cel pururea veșnic al cuvântului Sfintei Scripturi, din care se naște și crește credința cea dreaptă în Mântuitorul Hristos și Biserica Sa.

Este adevărat că, până la o vreme, funcția predicii a putut fi suplinită în biserica noastră prin Cazanie și prin frumusețea cultului divin, cu inepuizabilul său tezaur biblic, dogmatic și catehetic, cu incontestabila sa valoare și eficiență educativă, pedagogică și formativă. În acest context, Cuvântul lui Dumnezeu trebuie să fie corect predicat și în așa fel încât să nu poată fi susceptibil de interpretări și înțelesuri diverse și cu atât mai mult, eronate.

Astăzi, însă, la aceste valori intrinsece ale tezaurului nostru de credință și cult, trebuie să se adauge, să se rostească și să se audă, din ce în ce mai mult, cuvântul de lămurire, de sfat și îndemn al preotului, în calitatea sa de îndrumător sufletesc al credincioșilor săi în domeniul vieții religioase. Dar mai ales în cazul în care cei străini de învățătura de credință creștină nutresc idei sau păreri greșite, predica este cu atât mai necesară. Atunci prin conținutul și forma ei, predica trebuie să constituie un mijloc de susținere și de apărare a drepte credințe. Știut este că datoria preotului de a predica a fost înscrisă, încă de la început, atât în Sfânta Scriptură, cât și în canoanele și regulamentele bisericesti. Mântuitorul trimite pe ucenicii Săi în lume, înainte de Înălțarea la cer, și le spune: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată lumea...” (Marcu, XVI, 15 și Matei, XXVIII, 19,20)

Sfântul Apostol Pavel recomandă, de asemenea, bunului său ucenic Timotei, pe care îl rânduisese Episcop la Efes: „Propovăduiește cuvântul (Evangheliei), stăruiește cu timp și fără de timp și fără de timp, mustra, cearta, îndemna cu toată îndelunga-răbdare și învățatură.” (II Timotei, IV, 2)

Și tot el accentuează necesitatea propovăduirii pentru răspândirea credinței: „Cum vor chema numele Aceluia în care încă n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de care n-au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitor?” (Rom. X, 14)

De aceea canoanele numite apostolice prescriu cea mai aspră pedeapsă pentru episcopul și preotul care își neglijează datoria de a predica și a învăța pe credincioși dreapta credință: afurisirea ori chiar caterisirea, dacă cel vinovat stăruiește în nepăsare și lenevie.

Prin predică, Biserica creștină a avut la îndemână o metodă permanentă de propovăduire și de apărare a drepte credințe. În ultima vreme s-au făcut la noi eforturi laudabile, din partea conducerii bisericești de a reabilita funcția predicii în activitatea pastorală a preoților noștri și de promova și îmbunătăți îndeplinirea misiunii lor învățătoarești prin cultivarea mai insistentă și regulată a predicii și a catehezei. Mai sunt, totuși, multe de făcut în această privință. Există din nefericire, și preoți care nu iau în serios sau neglijează această latură a misiunii preotești, ori și-o fac de mântuială, fie din neștiință, fie din nepăsare, din lipsă de timp sau din alte motive care explică absența lor de pe amvonul bisericilor respective, dar nu o justifică.

Consecințele acestei carențe se cunosc. Căci acolo unde amvonul de iluminare tace biserica este moartă. Nici o biserică nu a fost vie prin ritualul și aurul ctitorilor dăruitori și restauratori, ci prin flacăra și zelul predicatorilor, prin fiorul prin care cuvântătorii bisericii l-au trecut prin sufletul multilor îndoite. O mare forță de înrâurire și de cucerire stă în cuvântul predicatorului atunci când el este rostit cu focul convingerii lăuntrice și este iluminat de flacăra științei și a adevăratei iubiri de Dumnezeu și de oameni. Un astfel de cuvânt așteaptă de la preoții lor și credincioșii zilelor noastre, căci alături de cultul divin, predica rămâne unul dintre mijloacele de competență pentru pastorația generală a parohiei.

Cel dintâi și cel mai mare predicator al tuturor timpurilor și totodată modelul nostru suprem de cuvântător a fost, incontestabil, Mântuitorul însuși. Întreaga viață pământească a lui Iisus a fost o predică necurmată, țâșnind din inima Lui, arzând pe altarul iubii de oameni, începută încă de la vârsta de 12 ani. Pe urmele Lui și a celorlalți Sfinți Apostoli au continuat apoi activitatea de propovăduire a Evangheliei marii predicatori și maestrii ai amvonului creștin din diferite timpuri și locuri. În răsărit Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigore de Nazianz, mai târziu Antim Ivireanu la români, în apus Sf. Ambrozio al Milanului și Fericitul Augustin și alții ca ei au

răspândit învățătura lui Iisus, au creat biserici și le-au ridicat prestigiul, au risipit îndoieli, au determinat convertiri, renașteri spirituale scutind omenirea de multe nenorociri.

Aceștia rămân pentru noi modele și culmi neîntrecute în ceea ce privește pasiunea lor pentru răspândirea Evangheliei.

Predica țintește un întreit scop:

a) să lumineze cugetele ascultătorilor;

b) să miște inima lor;

c) să le înduplece voința spre acțiune, spre luarea de atitudini, ori spre orientarea vieții lor duhovnicești în sensul indicat de predicator care nu este altul decât idealul Evangheliei.

Este zadarnică și inutilă acea predică prin care n-am izbutit să atingem și să facă să vibreze măcar una din cele trei strune ale sufletului omenesc: mintea sau inteligența, inima sau simțirea și voința sau acțiunea. Predica noastră rămâne simplu „chimval răsunător” dacă ea nu aduce măcar o licărire de lumină în beznă neștiinței noastre, dacă nu aprinde flacăra entuziasmului și adevăratei adeziunii sufletești la adevărul evanghelic, dacă nu determină o cât de slabă convertire, adică acea cutremurare a sufletului care aduce după sine dorința de ieșire din noroiul păcatelor și pășire pe cărările virtuților creștine. „Vânt și văzduh rămâne orice predică dacă nu se leagă de lucruri și fapte, dacă nu țâșnește din adevărul și poezia vieții și dacă nesuținută prin sufletul și prin munca ta, nu răscolește sau determină.

Pregătirea îndelungată și permanentă de o viață întreagă a omului care a trecut prin viață adunând și învățând neconținut prin lectură și studiu, prin observație și experiență, prin practicarea neconținută a datoriei de propovăduitor ține aici locul pregătirii imediate a fiecărei predici în parte. Ne hazardăm prea adesea din comoditatea și superficialitate bizuindu-ne pe improvizația de moment a predicilor pe care le rostim și din care rezultă toate insuficiențele firești ale unor asemenea forme de a transmite credincioșilor mesajul evanghelic.

Predicatorii tineri și începătorii în preoție lipsiți de cultura și maturitatea necesară, de practică și de experiență în materie de predicare nu pot recurge la hazardul inspirației de moment, adică al improvizării predicii. La începutul activității sale pastorale orice preot, oricât de bine pregătit s-ar socoti de pe băncile școlilor de învățământ teologic este obligat să-și pregătească din timp și cu toată grija predicile pe care le va rosti în biserică, reflectând în liniște la ideile pe care le va enunța în cursul predicii și argumentele pe care le

va folosi. Nu este permis și nici pedagogic pentru formarea viitorului predicator să vină cu predici scrise de alții și copiate din cărți, oricât de bune ar fi acestea. Numai efortul sistematic și susținut la care ne obligă o pregătire conștiințioasă a predicilor va ajuta pe preotul începător să se formeze treptat și sigur ca predicator.

O predică citită, chiar dacă este bine alcătuită, cu respectul tuturor normelor omiletice, își pierde mult din valoarea și forța lui de convingere și de înrâurire asupra sufletelor. O predică bine rostită în chip liber poate fi mult mai eficientă chiar decât o predică mai de calitate, dar citită. Predica noastră trebuie să corespundă nevoilor vremii în care trăim, locului unde ne aflăm și situației credincioșilor cărora ne adresăm.

Rolul preotului nu este doar să vorbească despre Dumnezeu ca un profesor de la catedră ci să trăiască el însuși cel dintâi doctrina și morala creștină pe care o profesează, aplicând-o și întruchipând-o integral în propria sa viață.

„Preoții să fie adică niște făpturi cerești care să propovăduiască Evanghelia și cu vorba, dar mai ales cu pilda lor cea bună”, spunea Sf. Grigore de Nazianz. „Orice predicator să se facă auzit mai mult prin fapte decât prin vorbe”, Sf. Grigore cel Mare. „N-ar mai fi nevoie de discursuri, scria Sf. Ioan Gură de Aur, dacă viața noastră ar străluci desăvârșit.” N-ar mai fi nevoie de învățători dacă am face să fie văzute faptele noastre cele bune. N-ar mai exista niciun păgân dacă noi am fi creștini adevărați. E știut că orice meșteșugar, orice dexteritate și orice artă se desprinde din exercițiu prin practică neîntreruptă. Un factor deosebit de important care apropie credincioșii de biserică și de credința cea dreaptă este slujirea cu evlavie și convingere a sfintelor slujbe de către preot la care se adaugă explicarea semnificațiilor prin cateheze sau premii, căci cultul ortodox este un bogat și neprețuit tezaur de doctrină, o cateheză vie la îndemâna și pe înțelesul tuturor. Prin cultul ortodox se trăiește însăși doctrina bisericii, așa încât învățătura se transformă în rugăciune, iar rugăciunea este o învățătură. Integrarea predicii în cult este tocmai o dovadă a legăturii ei cu cultul.

„Mă gândesc, zicea Sf. Grigore cel Mare, câtă grijă trebuie să acorde el (predicatorului) faptului că este exemplul viu prin purtarea sa și astfel, prin felul său de a fi, să arate celor ce ascultă de el calea vieții, iar turma care e cu ochii ațintiți la cuvântul și purtările preotului să se poată călăuzi mai mult după exemplele decât după cuvintele lui”.

Nu putem vorbi sau dacă vorbim, vorbim zadarnic despre virtutea milosteniei atâta vreme cât punga, inima și camera noastră

rămân veșnic surde și încuiate față de mizeria, lipsa și suferința umană. Căci în Împărăția lui Dumnezeu va fi mare nu cel care va învăța numai ci „cel care va face și va învăța.” (Matei, V, 19)

„Preotul este slujitorul lui Hristos, trimisul său în lume ca să învețe pe oameni să-l cunoască pe Dumnezeu”. (Ioan, XVII, 3)

Fericitul Augustin zicea: „Viața ta să-ți fie oratorie a ta” – *Prius feci deinde docui.*

Biblia nu trebuie să lipsească din casa nici unui preot și creștin. Studiul ei atent și lectura ei zilnică să fie arsenalul duhovnicesc și haina verbală pentru predicile noastre.

Cine predică pentru Dumnezeu, dar este bolnav sufletește să-și amintească de cuvintele Domnului, care zice: „Din cuvintele tale te voi judeca, slugă vicleană.” (Luca, XIX, 22)

Iar dacă întâmpinăm greutatea inerente oricărui început să ascultăm ceea ce spune Fericitul Augustin: „Sunt orator *antequam dictor*”, adică mai înainte de a învăța să fii rugător, să te rogi. Să ascultăm de cuvântul lui Dumnezeu care ne îndeamnă: „Cheamă-Mă și-ți voi răspunde: și-și voi vesti lucruri mari, lucruri ascunse pe care nu le cunoști.” (Ieremia, XXXIII, 3)

Sau „Cui îi lipsește înțelepciunea s-o ceară de la Dumnezeu.”, zice Sf. Apostol Iacov (I, 5).

Trăim într-o lume a răutății, a invidiei, a patimilor de tot felul. Cuvântul nostru și fapta să fie spre luminarea tuturor pentru a merge pe calea lui Dumnezeu. Care este „calea, adevărul și viața.” (Ioan, XIV, 6)

Să îndrăznim „să grăim cu folos, să sădim cu Pavel, să udăm cu Apollo, pentru că cel ce face să crească este Dumnezeu.” (I Corinteni, III, 6)

Căci dacă Marele Preot Iisus Hristos „a venit în lume ca să slujească și nu ca să i se slujească”, prin aceasta ne-a arătat că și noi avem datoria să facem la fel. Fiindcă tocmai pentru aceasta s-a făcut slujitorul nostru, ca să întemeieze pe pilda sa porunca de a ne face și noi slujitori ai lui Dumnezeu și ai oamenilor. Și noi avem misiunea să facem cunoscută pilda Domnului Hristos printre credincioșii noștri și în lume și să cucerim pe toți membrii bisericii pentru urmarea pildei lui Hristos „ca toți oamenii să-și devină slujitori unii altora.”

„Să cercetăm pe Hristos, să purtăm de grijă lui Hristos, să hrănim pe Hristos, să îmbrăcăm pe Hristos și să-l ducem în casa noastră.” (Sf. Grigorie Teologul)

Note bibliografice:

1. Pr. Prof. P. Vintilescu, *Funcțiunea catehetică a Liturghiei*, în rev. *Studii teologice*, 1949, nr. 1-2, p. 17-33.
2. Pr. Ene Braniște, *Cultul ortodox ca mijloc de propovăduire a dreptei credințe a dragostei, a păcii și a bune înțelegeri între oameni*, în rev. *Studii teologice*, 1953, nr. 9-10, p. 626-642.
3. Diac. Prof. N. Balca, *Importanța catehetică a Sfintei Liturghii*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, 1958, nr. 1-2, p. 194-213.
4. Pr. Prof. Dr. D. Călugăru, *Treptele predicii și catehezei*, în rev. *Mitropolia Banatului*, 1975, nr. 46, p. 205-208.
5. Prof. Pr. D. Belu, *Cu privire la ilustrația în predică*, în rev. *Mitropolia Ardealului*, 1962, nr. 7-9, p. 529.
6. Diac. Ene Braniște, *Învățămintele din predica patristică pentru predicatorii de azi*, București, 1946, extras din rev. *Biserica Ortodoxă Română*, 1947, nr. 1-3, p. 50-62.
7. Pr. Prof. Gr. Cristescu, *Predică și predicator în vremea noastră*, în rev. *Studii teologice*, 1950, nr. 36, p. 137-158.
8. Pr. Prof. D. Belu, *Sfinții Părinți ca material omiletic*, în rev. *Mitropolia Ardealului*, 1959, nr. 7-8, p. 548-561.
9. Pr. Prof. Vladimir Prelipceanu, *Sfânta Scriptură, cartea de căpetenie a preotului*, în rev. *Studii teologice*, 1949, nr. 7-8, p. 487.
10. Pr. Prof. D. Belu, *Predica prin exemplul personal*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, 1954, nr. 5, p. 560-583.

Pr. Ștefăniță Fleșcan

Teologie și viață

NECESITATEA UNEI EVALUĂRI CORECTE A LEGĂTURII DINTRE NEAM ȘI CREDINȚA STRĂBUNĂ. „SPIRITUALITATEA ROMÂNEASCĂ NU POATE FI CONCEPUTĂ FĂRĂ ORTODOXIE”

Entitatea creștină a neamului nostru nu a fost un surogat al istoriei, ci „elementul structural care a înlesnit și a prezidat procesul de închegare și formare a națiunii române înseși”, după cum mărturisește marele nostru profesor și apologet Ioan Gh. Savin. Religia creștină constituie așadar una dintre trăsăturile existențiale ale neamului nostru. „Fără această trăsătură, națiunea română nu s-ar putea măcar defini, nu numai în ființa și manifestările ei, dar nici măcar în originea ei. Ne-am născut ca neam sub pecete creștină și am dăinuit și făptuit în istorie sub această pecete creștină” (Ioan Gh. Savin, „Creștinismul și cultura română”, p. 5).

Într-o apologie celebră din secolul trecut, părintele profesor Dumitru Stăniloae face o mărturisire memorabilă cu privire la identitatea profund ortodoxă a poporului român. Astfel, în controversa cu filosoful Lucian Blaga, marele nostru teolog afirmă că Ortodoxia, în special, și sentimentul religios, în general, transcend așa-zisa „matrice stilistică”. Așadar, nu stilul reprezintă fundamentul religiei, ci sentimentul religios este per se mijloc de propagare a stilului și a culturii. În consecință, părintele Stăniloae afirmă că „spiritualitatea românească nu poate fi concepută fără Ortodoxie, întrucât nu poate fi concepută ca stil ce funcționează în gol, ci ca stil aplicat esențial impulsului mai adânc religios, dând ca rezultat Ortodoxia... Astfel, Ortodoxia noastră nu reprezintă numai un produs arbitrar al stilului românesc, care prin urmare s-ar putea dispersa de asemenea producție, ci în ea este un element mai adânc decât stilul, dar necesar pentru existența și funcționarea stilului. Stilul are lipsă mai ales de ea ca să funcționeze și să se manifeste; fără Ortodoxie, n-ar funcționa, n-ar cunoaște și deci n-ar exista un stil românesc. Spiritualitatea românească se revelează în mod esențial în Ortodoxie” (Dumitru Stăniloae, „Poziția domnului Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie”, Ed. Paideia, București, 1992, pp. 22-23).

Este necesar să facem precizarea că prin cuvântul „stil” trebuie să înțelegem specificul cultural al poporului nostru. „Stilul românesc”

și manifestarea sa independentă în cultura poporului român reprezintă prima teză invocată de filosoful Lucian Blaga, spre a arăta că Ortodoxia reprezintă un adaos la istoria poporului român, fiind împrumutată din tradiția bizantină. „Este o confuzie care se face identificându-se Ortodoxia cu românescul, spune Lucian Blaga, când, de fapt, Ortodoxia nu este decât o parte a acestui românesc. Este o religie care a fost asimilată de spiritualitatea românească, originea ei fiind grecească și bizantină. Spiritualitatea românească e mult mai largă, mult mai bogată. Nu se poate face o privire asupra acestei probleme subordonându-ne Ortodoxiei – această privire trebuie făcută cu ochiul clar al filosofului, care se situează în afară de orice constrângeri, pentru a avea o impresie de ansamblu. Or, cred că s-a putut vedea din toată opera mea filosofică de până acum că felul meu de a gândi este profund românesc“ (ibidem, p. 8).

O dispută cu finalități constructive

Părintele profesor Dumitru Stăniloae realizează un amplu comentariu apologetic, ca reacție la afirmațiile făcute de filosoful Lucian Blaga în lucrarea „Religie și spirit“. Disputa a fost absorbită cu interes de publicațiile timpului, fiind tipărită în mai multe ediții. „În această dispută au fost puși în față doi dintre cei mai mari gânditori ai noștri: pr. Dumitru Stăniloae – unul dintre cei mai mari teologi români – și Lucian Blaga – unul dintre cei mai mari filosofi români. Felul în care au fost percepuți cei doi de către contemporani îi recomandă ca fiind printre cele mai autorizate voci într-o dispută de idei ce s-a dovedit a fi mai mult creatoare decât dăunătoare.“ Momentul acestei dezbateri a fost prefațat de un context mai vechi, nume sonore ale culturii și teologiei românești reacționând la ideile promovate de Blaga. Între aceștia s-au numărat Dan Bota, C. Rădulescu-Motru sau Nichifor Crainic. Dintre toate, a rămas de referință dialogul cu părintele Dumitru Stăniloae. Reacția filosofului față de cele însemnate în lucrarea sus-amintită („Pозиția domnului Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie“) s-a concretizat într-un pamflet, „De la cazul Grama la tipul Grama“.

Analizând la rândul său această dispută într-una din prelegerile sale, marele nostru apologet, profesorul Ioan Gh. Savin, emite un semnal de alarmă cu privire la pericolul disocierii sentimentului religios de cultura poporului român. „Cultura reprezintă doar sufletul unei națiuni, și acest suflet nu se poate nici înlătura, nici schimba. Noi suntem de la origine tributari ai concepțiilor și valorilor creștine pe care nu ni le putem smulge din

suflet nici ca inși și nici ca națiune. Aceasta, cu atât mai mult cu cât prin aceste valori culturale ale Ortodoxiei noi am creat și ne-am afirmat nu numai pentru națiunea noastră, ci și pentru universalitatea creștină, urcând astfel cel mai înalt grad sub care se poate prezenta cultura umană, acela de a crea bunuri valabile pentru noi și pentru clipa trecătoare, și pentru alții, pentru universalitate, pentru eternitate“ („Creștinismul și cultura română“, pp. 28-29).

Fără această simbioză riscăm să ne deprădăcinăm de ethosul românesc, de esența spiritualității și culturii strămoșești. De aici înțelegem că, după cum sentimentul religios se justifică ontologic înlăuntrul firii omenești, fiind înăscut într-înșea, Ortodoxia reprezintă prin definiție „esențialitatea poporului român“. „Ortodoxia este adâncul nostru. Faptul că e al nostru nu trebuie să fie motiv de închipuire că noi am creat-o și deci ne putem și lipsi de ea, fie înlocuind-o cu ceva analog, fie lăsând locul liber. Fără acest adânc nu mai putem avea ceva al nostru. Ne pierdem pe noi înșine“, conchide pr. prof. Dumitru Stăniloae („Poziția domnului Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie“, p. 24).

Identitate națională prin credința ortodoxă

Pe de altă parte, profesorul Ioan Savin exprimă această identitate ca specific al simbiozei daco-romane. În decursul timpului însă, unii au atribuit esența spiritului românesc laturii autohtone, afirmând că aceasta s-ar datora dârzeniei poporului dac, de la care „am fi luat structura intimă și organică a ființei noastre etnice, ca și legătură cu solul și cu cerul, de care Dacii nemuritori erau atât de legați și stăpâniți“. Pe de altă parte, latura latinizantă era de părere că tot ceea ce este românesc se datorează „romanilor cuceritori și colonizanți, de la care am luat, odată cu civilizația și organizația, și limba, și odată cu ea, sufletul și cultura poporului român“. Cert este însă că, după retragerea aureliană din 256, civilizația daco-romană a continuat să existe, nu datorită unei structuri statale bine definite, ci prin forța comunitară a Bisericii Creștine, care se statornicise pe aceste meleaguri prin predica Sfântului Apostol Andrei. „Sub semnul Crucii și comunitatea Bisericii, notează profesorul Savin, cele două neamuri s-au contopit într-o unitate biologică și etnică, unitatea românească, care s-a adâncit și mai mult, pe măsură ce locuitorii Daciei, părăsiți de ocrotirea legiunilor romane, retrase peste Dunăre, au rămas să-și apere singuri existența în fața hoardelor barbare năvălitoare. Elementul de legătură al locuitorilor de aici n-a putut fi acela al conștiinței lor naționale, conștiință nedefinită încă, în acele timpuri,

ci al credinței religioase, total deosebită de cea a neamurilor năvălitoare, față de care această credință trebuia apărată. Biserica creștină devine astfel instituția care strânge în jurul ei pe noii credincioși, răspândiți de-a lungul tuturor meleagurilor Daciei, iar reprezentanții ei, preoții, iau locul conducătorilor, civili sau militari, care dispăruseră“ („Creștinismul și cultura română“, pp. 5-6). Așa se face că, în mentalitatea poporului nostru, multă vreme, termenii „român“ și „creștin“ au avut același înțeles.

Din cele arătate mai sus înțelegem că legătura profundă dintre spiritul național și tradiția ortodoxă este o realitate ontologică a poporului nostru. Ea constituie pârgă de susținere și promovare a valorilor culturale peste timp și totodată garanția unei mărturisiri ortodoxe a Adevărului înomenit. Această continuitate identitară a fost perpetuă în afirmarea poporului român peste veacuri, ca națiune binecuvântată de Dumnezeu, ale cărei valori perene au fost așezate tot timpul sub stindardul credinței creștine.

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

DIN ÎNVĂȚĂTURILE SFÂNTULUI CHIRIL AL IERUSALIMULUI. CATEHEZELA IV-VI

În cea de a **IV-a Cateheză** a sa, Sântul Chiril al Ierusalimului își propune să dezvăluie catehumenilor care sunt cele zece dogme fundamentale de credință și, pentru a face o distincție între ceea ce este adevăr și ceea ce este minciună, el recurge la comparația dintre neghină și grâu, care deși se aseamănă foarte mult, pentru cunoscători, acesta nu este un impediment în a le deosebi. În general mulți sunt cei care, asemenea lupilor îmbrăcați în haine de oi, înșală prin înfățișarea lor pe cei simpli și chiar diavolul se poate preface până și în înger de lumină. **(42)** Ca urmare, spune Sfântul Chiril ca este nevoie de har dumnezeiesc, de credință trează și de ochi atenți ca să nu putem fi înșelați nici chiar de îngerul de lumină.

Cea mai bună platoșă și bogăție a creștinului o reprezintă învățarea dogmelor pe care trebuie apoi să le păzească „cu suflet treaz” pentru că mulți sunt cei furați de „înșelătorie deșertă”, precum iudeii în tălmăcirea Sfinei Scripturi ori ereticii care „amăgesc inimile celor simpli prin vorbe bune și plăcute în aparență” **(43)**.

Adeseori Sfântul Părinte insistă ca, întucât învățăturile sale sunt prea elementare, cei prezenți să nu se plictisească, deoarece ele vor fi de folos atât unora care abia se inițiază cât și celor care „au mintea mai înzestrată” și „simțurile mai exercitate”. Vorbind de Dumnezeu, autorul subliniază faptul că deprinderea acestei învățături este fundamentul vieții omenești, este certitudine în existența lui Dumnezeu și în veșnicia sa. Totodată ea era o armă împotriva ereticilor marcioniști care propovăduiau o opoziție între Dumnezeu Cel Drept din Vechiul Testament și Cel Bun al Noului Testament, precum și împotriva tuturor acelor care identificau pe Dumnezeu suprem cu Iisus. Apoi, Părintele face o trecere în revistă a celor care s-au îndepărtat de la slujirea lui Dumnezeu crezând fie că soarele este Domnul, fie că este luna ori chiar un metal precum aurul căruia au ajuns să i se și închine. Dar, învață Sfântul Chiril, „dacă cineva va pune dinainte în inima sa, ca temelie, dogma despre unitatea lui Dumnezeu, și se va încrede în aceasta, atunci va tăia deodată tot asaltul doctrinelor greșite ale idolatriei și rătăcirilor ereticilor.”

Despre Hristos spune că este Fiul lui Dumnezeu Cel Unul, Lumină din Lumină, Viață născută din Viață, și prin aceasta condamnă sebelianismul care confundă pe Tatăl cu Fiul și neagă faptul că Iisus s-a născut din Fecioara Maria și de la Duhul Sfânt, în chip real, și a trăit pe pământ așa precum noi oamenii. Negarea firii omenesti a lui Hristos ar duce și la nimicirea operei de mântuire înfăptuită de El că, „dacă înomenirea sa ar fi o nălucire, atunci nălucire ar fi și mântuirea”. Pentru păcatele noastre a fost răstignit pe cruce, a fost îngropat și a înviat a treia zi arătându-se ucenicilor săi.

Prin urmare, Crucea pe care a fost răstignit Hristos nu poate fi pentru creștini un motiv de rușine și de dispreț ci de mândrie care să ne călăuzească în toate clipele vieții noastre, să ne dea biruință asupra demonilor și să ne fie mărturie la Judecata de Apoi.

Un alt domeniu asupra căruia se îndreaptă atenția Sfântului este chiar sufletul omenesc, pentru a cărui adevărată cunoaștere recomandă catehumenilor să fie precauți și să depună multă voință întrucât sufletul este liber și „Diavolul poate să-l ispitească, dar nu are putere să-l forțeze contra voinței” **(44)**. La fel nici trupul nostru nu trebuie să fie ceva străin Domnului fiindcă nici sufletul nu poate locui în trup ca într-un vas gol, ci el trebuie să fie în părtășie cu acesta câtă vreme viețuiesc împreună: „Nicidecum nu se admite concepția ereticilor care afirmă că trupul ar fi cauza păcatului și nu sufletul care se foflosește de trup pentru a păcătui”

Se vorbește în continuare despre monahism și căsătorie, despre viața în familie, și se critică cei care au ales să trăiască în castitate și care pentru această alegere se pot considera mai presus decât cei căsătoriți „căci în fața lui Dumnezeu, nunta este cinstită ca și patul neîntinat” **(45)**.

Nu sunt ignorate nici regulile referitoare la post și la hrana pe care este bine să o avem în această perioadă întrucât dacă ne abținem de la vin și carne o facem nu pentru că aceste alimente ne displac sau că prin ele însele ar fi întinate, ci pentru că, trecând de cele materiale, „așteptăm să ne bucurăm de masa cea duhovnicească” **(46)**. La rândul său îmbrăcămintea este tratată de Sfântul Chiril din două perspective coplementare: pe de-o parte din punct de vedere al necesității și pe de altă parte din punct de vedere al modestiei acesteia.

Totodată, în cuprinsul acestei cateheze, se face și un scurt istoric al Septuagintei de autenticitatea căreia Sfântul Părinte este pe deplin convins întrucât cei care au asigurat răspândirea ei au fost chiar Apostolii. Sunt amintite numele celor 22 de cărți ale Vechiului Testament în cadrul unei liste care face și o structurare pe criterii

istorice, poetice și profetice. Paralel, referitor la Noul Testament, el rezumă la patru numărul Sfintelor Evanghelii, toate celelalte fiind numite „apocrife și vătămătoare”. Între cele „vătămătoare” dă spre pildă o evanghelie întocmită de maniheii pe care aceștia au numit-o după numele Sfântului Apostol Toma.

În ultima parte a catehezei, Sfântul Părinte îndeamnă la îndepărtarea de lucrarea diavolească, de astrologi, ghicitori, de la orice fel de destrăbălare și spectacole păgânești și la canalizarea tuturor demersurilor noastre spre întărirea sufletului prin post, rugăciuni și milostenii.

Cateheza a V-a

În textul acestei cateheze, Sfântul Chiril al Ierusalimului pune în lumină vrednicia pe care Domnul o oferă catehumenilor de a deveni creștini prin taina Botezului și evidențiază diferența enormă care se produce între credinciosul care este sărac, dar bogat în fața lui Dumnezeu prin credința sa, și cel bogat, care prin grija pentru averi și bogății, neglijează credința și stăruie doar în dorință. Prin urmare, râvna credinței face posibilă ierarhizarea credincioșilor, este instrument de luptă contra demonilor și „ochiul care luminează întreaga conștiință și naște înțelegerea”. Îndemnul la credință vine și prin cuvintele Sfintei Scripturi care vede în ea mijlocul prin care devenim bineplăcuți lui Dumnezeu (Evrei XI, 6).

Prin exemple din Vechiul Testament, Sfântul Părinte arată importanța credinței în istoria mântuirii neamului omenesc. Pornind încă de la Avraam, cel mult încercat de Dumnezeu, se arată cum credința are atâta putere, încât prin ea se mântuie nu numai cel care crede, ci și acei pentru care cel credincios se roagă, și dă spre pildă pe paralizatul din Capernaum, care nu credea, însă credeau cei care îl duceau și care l-au coborât prin acoperișul casei **(47)**. La fel s-a întâmplat și cu Lazăr, care mort fiind de patru zile, a fost adus la viață de credința surorilor sale „Și atâta putere a avut credința surorilor, încât a chemat pe mort de la porțile iadului”. Ca urmare, bazându-ne fie și numai pe aceste exemple, ne este adresat un îndemn la credință ”Dacă alții crezând în locul altora au avut putere să învie pe cei morți, tu oare, dacă pentru tine însuși vei crede din inimă, nu te vei folosi mai mult? Dar chiar dacă ești necredincios ,sau puțin credincios, Domnul este iubitor de oameni și stă alături de tine dacă te pocăiești” **(48)**

Pentru Sfântul Chiril al Ierusalimului, credința se împarte în două. Pe de o parte este vorba despre credința în sens dogmatic, un acord al

sufletului față de o idee, prin care primim conținutul revelației divine cu ajutorul profeților, al oamenilor ”cei bineplăcuți lui Dumnezeu”. Pe de altă parte este credința dăruită de Dumnezeu oamenilor prin har. Acesta lucrează mai presus de om fiind dăruit de Duh și cine va dobândi o astfel de credință va putea spune muntelui „Mută-te de aici colo și se va muta” (49). Cu toate acestea nu orice fel de credință este bună, ci numai cea pe care o învățăm în Sfânta Biserică și pe care Scriptura o întărește.

În legătură cu citirea și explicarea Sfintei Scripturi, Sfântul Părinte atrage atenția că nu toți pot să citească Scripturile, fiindcă îi împiedică în cunoașterea lor, pe unii simplitatea minții iar pe alții ocupațiile, și de aceea, conștient de responsabilitatea care îi revine, el a ”strâns în câteva fraze toată dogma credinței, ca să nu se piardă sufletul din pricina neștiinței”.

Spre sfârșitul catehezei Sfântul Chiril arată semnificația simbolului de credință care a fost astfel formulat încât să însumeze toată cunoștința evlaviei din Vechiul și Noul Testament (50).

Cateheza a VI-a

Vorbind despre unitatea lui Dumnezeu și despre erezii, cateheza începe printr-o binecuvântare care ne arată încă odată că ea a fost rostită în cadrul cultului divin, chiar de Sfântul Chiril al Ierusalimului. Făcută în numele Sfintei Treimi, ea scoate în evidență nedespărțirea, comuniunea Persoanelor Sfintei Treimi, slava care se cuvine fiecărei Persoane Treimice și egalitatea de cinstire afirmând că: „Dacă Tatăl este slăvit, urmează că se bucură de cinste și Fiul, deoarece slava Fiului decurge din cinstea Tatălui” (51).

O problemă, pe care Sfântul Părinte nu ezită să o trateze, este cea a limbajului teologic utilizat, întrucât mintea omului, gândind repede, pentru a face cunoscut fondul ideilor sale, este necesară tălmăcirea acestora prin cuvinte. Tot astfel, realizăm slăbiciunea și neputința cuvintelor noastre când vorbim de Dumnezeu „căci nu putem spune toate câte trebuie despre Dumnezeu...Nu putem spune ce este Dumnezeu, ci mărturisim cu smerenie că nu avem o cunoștință exactă despre El” (52), mărturisire care este chiar semnul că suntem conștienți de măreția dumnezeirii.

În acest sens, voind să arate nimicnicia noastră, Sfântul Părinte oferă spre pildă pe patriarhul Avraam care, la apropierea de Dumnezeu, mărturisește smerit că „Eu sunt pământ și cenușă” (53), recunoscându-și astfel propria slăbiciune ceea ce autorul recomandă și tinerilor catehumeni.

Cât despre puterea de înțelegere a îngerilor, Sfântul Chiril al Ierusalimului spune că: "Negreșit îngerii Îl văd (pe Dumnezeu), dar nu așa cum este Dumnezeu în sine, ci atât cât sunt în stare și ei" (54). Deducem de aici, că nici îngerii nu posedă decât în parte darul de a-L cunoaște pe Dumnezeu, iar această parte variază de la unul la altul, la fel cum acest lucru se întâmplă și la oameni. Pentru Sfântul Părinte, neștiința catehumenilor, ca și a tuturor oamenilor de altfel, nu este un păcat și nici măcar un motiv de rușine.

Dintre atributele divine prezentate catehumenilor de Sfântul Părinte spre exemplificare amintim: unicitatea, neschimbabilitatea, atotputernicia, bunătatea, dreptatea, iubirea de oameni, atotînțelepciunea, preștiința, sfințenia, omniprezența, deoarece conform Sfintei Scripturi El este: "Desăvârșit în vedere, desăvârșit în putere, desăvârșit în măreție, desăvârșit în preștiință, desăvârșit în bunătate, desăvârșit în dreptate, desăvârșit în iubirea de oameni" (55).

În continuare se face referire la rătăcirile politeiste ale grecilor precum și la ereziile din acea vreme, când Biserica se confrunta cu numeroase atacuri ale acestora, împotriva cărora Sfântul Părinte consideră că este de datoria sa să pregătească pe viitorii creștini astfel încât ei să poată rezista tuturor acestor provocări și ispite eretice. El socotește că primul pas în acest sens îl constituie cunoașterea cauzelor acestor erezii și modul în care încearcă ele să-l atragă pe cel neștiutor pe calea pierzaniei cu atât mai mult cu cât în spatele celor îndepărtați de la credința cea adevărată stă diavolul, care „a reușit să rătăcească nu numai pe păgâni, ci și mulți dintre cei numiți creștini” (56).

Primele erzii combătute de Sfântul Părinte sunt cele gnostice, dualiste care răspândeau dogma potrivit căreia ar exista doi Dumnezei, unul bun și altul rău. Admițând însă acest dualism se ajunge la acceptarea a două principii, fiecare în parte atotputernice: "Spun că Dumnezeu Cel Bun este Tatăl lui Hristos, iar pe Hristos îl identifică cu soarele".

Cel dintâi pricinuitor al unei erezii a fost Simon Magul, care „a nădăjduit să cumpere cu argint harul de nevândut al Duhului” asupra vieții căruia Sfântul Chiril al Ierusalimului face un scurt istoric însă în chip greșit vorbește despre existența unei statui la Roma, care l-ar fi prezentat pe eretic.

În această cateheză sunt amintiți și alți eretici: Cerint, ebioniții, Marcion, Carpocrat, Menandru, Vasiliade, Valentin și Manes cel din urmă pricinuind erezia maniheismului, despre care Sfântul Chiril al

Ierusalimului vorbește mai pe larg. Prin urmare Sfântul Părinte subliniază că ”Biserica îți vestește aceste lucruri și te învață...,ca tu să nu te murdărești”(57).

Pr. Ion Roman

PRINCIPALELE EXPLICAȚII CU PRIVIRE LA ORIGINEA MONAHISMULUI

Referitor la originea în istoria Bisericii a fenomenului monahal nu există unanimitate în rândul specialiștilor, conturându-se două direcții principale: una, și cea mai răspândită, susține că cel dintâi monah a fost Sfântul Antonie cel Mare, de neam egiptean, care la vârsta de 18-20 de ani își vinde moștenirea părintească și se retrage în singurătate pentru a se nevoi, aceasta întâmplându-se pe la anul 270, iar cealaltă opinie consideră că rădăcinile monahismului se găsesc încă din perioada predicii Sfinților Apostoli. Principalul aderent al acestei teze din urmă este Sfântul Ioan Cassian, care, în *Convorbirile duhovnicești*, consemnează cuvintele avveii Piamun referitoare la apariția celor trei categorii de călugări din pustie (chinovnici, anahoreți și sarabaiți), susținând că: „Învățătura chinovnicilor și-a luat începutul de pe vremea predicii apostolice”, argumente în acest sens fiind aduse cele relatate în *Faptele Apostolilor* unde se spune: „Iar inima și sufletul mulțimii celor care au crezut era una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște”(Fap. Ap. 4, 32) (SF. IOAN CASSIAN, *Scrieri alese. Așezămintele mănăstirești și Convorbiri duhovnicești*, trad. prof. Vasile Cojocaru și prof. David Popescu; prefață, studiu introductiv și note de prof. Nicolae Chițescu, București, 1990, PSB vol. 57, p. 629).

O altă direcție destul de populară susține că originea monahismului se află în strânsă legătură cu persecuțiile împotriva creștinilor, dar și aceasta este prezentată în diferite nuanțe aflate sub incidența unor cauze religioase sau politice. Părintele George Florovski, de pildă, afirmă că „monahismul a fost, în mare măsură, o încercare de a afla o ieșire din problema imperială”, în sensul că cei care s-au retras în pustie au făcut aceasta „din lipsa de încredere în Imperiul încreștinat”, cu alte cuvinte se temeau de pacea superficială, pământească pe care o promitea Imperiul în dauna vieții duhovnicești. „Ei nu au fugit atât din pricina nenorocirilor lumii, cât de grijile lumești, de amestecul cu lumea, chiar sub steagul lui Hristos, de prosperitatea și falsa securizare a lumii”, de aceea monahii, în primul rând au datoriat de a se lepăda de lume, „cu toată

pofta și fala ei”și a se dăruie cu totul lui Hristos (GEORGE FLOROVSKI, *Biserica, Scriptura, Tradiția-Trupul viu al lui Hristos*”, trad. Florin Caragiu și Gabriel Mândrilă, Ed. Platytera, București, 2005, pp. 356-357).

Viziunea părintelui Florovski conform căreia monahismul este rodul fugii creștinilor de secularizarea Bisericii este infirmată în mod indirect de Antoine Guillaumont care atrage atenția asupra faptului că monahismul a apărut înainte de pacea Bisericii, adică înainte de anul 313. De asemenea, el acordă mai multă temeinicie opiniei potrivit căreia persecuțiile au determinat exodul în pustie a unor creștini prizonieri care s-au stabilit acolo (ANTOINE GUILLAUMONT, *Originile vieții monahale*, trad. C. Jinga, Ed. Anastasia, 1998, p. 290).

Antoine Guillaumont atrage atenția asupra unui aspect mai puțin sesizat și anume aduce în discuție ideea existenței unui premonahism, plecând de la semnificația termenului grecesc *monachos*. Astfel, el arată că sensul obișnuit al acestui cuvânt este cel de „singur”, de la grecescul *monos*, monahul fiind cel singur, aflat în pustie doar cu Dumnezeu. Dar Guillaumont demonstrează că nu acesta este sensul cel dintâi al termenului, ci el datează dinaintea apariției pustnicilor din deșert, adică din Biserica primară, când prin *monachos* se desemna cel care nu se căsătorește, celibatarul, feciorelnicul sau care viețuiește singur, fără femeie (IBIDEM, pp. 291-292). Această opinie poate într-o oarecare măsură să se alăture explicației avute de Piamun din *Convorbirile duhovnicești* ale Sfântului Ioan Cassian, însă doar pentru a întări originea monahismului ca datând din perioada Bisericii primare.

Există, de asemenea dileme și în ceea ce privește forma sub care a apărut la început monahismul: chinovial, ca fel de viețuire în comun, asemenea obștei din Biserica primară de la Ierusalim, sau anahoretic, idioritm, așa cum erau pustnicii, având fiecare viețuire de sine.

Cu toate acestea, aspectele care țin de genealogia teologică ar trebui să prevaleze în fața disputelor referitoare la originea istorică a monahismului. Esența nașterii monahismului nu trebuie căutată mai departe decât e cazul; ea se află în dragostea fierbinte de Hristos, în dorul dus până la ”nebulie” după Împărăția lui Dumnezeu și, evident, într-o exigentă lepădare a lumii. El nu își are seva în înrâuririle de ordin lumesc, ci, după cum mărturisește Sfântul Ignatie Briancianinov, citat de părintele Sofronie Saharov, „monahismul este darul Sfântului Duh, este cel mai desăvârșit chip al viețuirii în

Dumnezeu”, iar arhimandritul Sofronie nu pregetă să afirme că monahismul „este de neapărată trebuință Bisericii, și că fără o astfel de „desăvârșire” în Biserică s-ar pierde nu numai mântuirea, ci însăși credința”, adăugând că „cuvântul despre monahism este deosebit de greu”(ARHIMANDRITUL SOFRONIE, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, trad. Ierom. Rafail Noica, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, pp. 148-149).

Altfel spus, temeiul monahismului este *urmarea lui Hristos*, care presupune renunțarea la sine („Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine”- Mt. 16, 24), la familie („Și oricine a lăsat case sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine pentru numele Meu, înmulțit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică”- Mt. 19, 29) și, în general vorbind, la lume. Dar când Hristos vorbește de lepădarea de lume nu se referă la lumea ca și creație (*kosmos*), ci la „duhul lumii celei căzute în păcat (*aion*)”(PICU OCOLEANU, *Harisma filozofiei duhovnicești*, Ed. Christiana, București, 2008, pp. 51-52).

Se cunoaște din viețile diferiților sfinți cuvioși faptul că la auzirea unui singur cuvânt al lui Hristos din Evanghelie, aceștia au socotit că nu se pot ridica la înălțimea chemării lui Hristos decât prin lepădarea lumii cu toate „cânturile ei de sirenă” și prin fuga în pustie pentru a-L căuta pe Cel dorit și a I se dărui total. Un astfel de fapt s-a petrecut și cu Sfântul Antonie cel Mare, care, auzind cuvântul lui Hristos „De voiești să fii desăvârșit, mergi, vinde avuțiile tale și venind urmează Mie. Și vei avea comoară în ceruri”(Mt. 19,21), a lăsat totul și s-a retras la marginea satului natal, iar apoi în pustie (SF. ATANASIE CEL MARE, *Scrieri. Partea a doua. Epistole. Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, trad., introducere și note pr. prof. Dumitru Stăniloae, București, 1988, PSB vol. 16, pp. 192-193).

De asemenea, este evident și faptul că monahii căutau pătimirea, intrarea prin „poarta cea strâmtă”, dar nu urmărind suferirea durerii ca act în sine, ci ca mijloc de despățimire de patimile cărnii și ale sufletului. În fond, căutarea nevoințelor nu este altceva decât o urmare firească a râvnei, a dorului după Dumnezeu, dar și o cale de a dobândi smerenia. Astfel, mai ales în primele veacuri creștine, nevoințele călugărilor erau mai presus de puterea omenească, săvârșite cu ajutorul harului dumnezeiesc, însă și dragostea pustnicilor față de Dumnezeu și aproapele era pe măsură. Asceza lor nu era una seacă, ci prin smerirea și chinuirea trupului sufletul dobânda, prin har, mai multă libertate și curăție în rugăciune. De asemenea, dragostea pustnicilor pentru Hristos îi

determina la o totală nesocotire de sine, până la punctul de a-și pune viața pentru Domnul și pentru legea Lui. Era o luptă pe viață și pe moarte cu păcatul, cu patimile, cu gândurile și cu diavolul neadormit. În sensul acesta putem vorbi de dimensiunea martirică a viețuirii monastice sau, cum spune Paul Evdokimov, „mărturisirea pe care o făceau mucenicii „unicului necesar”, trece în monahism. „Botezul sângelui” pe care îl suportau mucenicii lasă loc „botezului ascezei” al călugărilor” (PAUL EVDOKIMOV, *Vârstele vieții spirituale*, Cuvânt înainte și trad. de pr. prof Ion Buga, Ed. Christiana, București, 2003, p. 113). Despre acest martiriu fără de sânge al monahilor dă mărturie și cuviosul Petru Damaschin: „Părinții, în loc de mucenicie sensibilă, au mucenicit cu conștiința, suferind în loc de moartea trupească, pe cea a voii, ca să biruiască mintea voile trupești și să împărățească în Hristos Iisus, Domnul nostru” (CUVIOSUL PETRU DAMASCHIN, în *Filocalia*, vol. V, Ed. IBMBOR, 1976, p. 274).

Pr. Ștefan Petre

ÎNVIEREA MÂNTUITORULUI HRISTOS, O ÎNVIERE A LUMII ÎNTREGI

Lumina lui Hristos este cea care ne învăluie an de an pe toți creștinii laolaltă și pe fiecare în parte. Cântarea „Hristos a înviat”, acest tropar plin de bucurie care radiază în jurul lui numai lumină, creează în noi, creștinii, o stare sufletească ce nu se poate compara cu niciuna din cele prin care trec oamenii. Ea este efectul unei ușurări, unei bucurii, unei încrederi și unei nădejdi, pe care n-o poate produce în om, nici un alt fapt, nici un alt sentiment, nici o schimbare, nici o emoție din cele ce pot încerca sufletul nostru.

Această bucurie pascală este îndeosebi caracteristică Bisericii Ortodoxe. În nicio altă confesiune creștină în afară de religia creștin-ortodoxă nu se simte în cultul liturgic o mai mare încărcătură pozitivă, o mai mare bogăție spirituală și de lumină duhovnicească, frumusețea și semnificația simbolică a unor gesturi și cântări liturgice.

Dintotdeauna au existat dușmani ai lui Hristos, care au tăgăduit Învierea Sa, dar cu toate acestea Lumina Învierii Sale străbate istoria omenirii ca o flacără veșnic aprinsă. Înșelătorii de atunci, de pe vremea Mântuitorului, au născocit idei întreținute și de puterea diavolului pe pământ, ca și cum cineva ar fi vrut să fure trupul lui Hristos Domnul, să-l ascundă și să răspândească apoi zvonul în lume că Hristos n-a înviat în realitate, ci a fost furat de către Apostolii săi.

Fără Învierea lui Hristos, toate celelalte lucruri nu au sens. Învierea le dă sens tuturor și valoare. Fără Înviere, creștinismul s-ar fi înăbușit în batjocura fariseilor și cărturarilor, în insensibilitatea lumii păgâne, în teama și neputința Apostolilor înfricoșați de strigătele mulțimii înfuriate: „Răstignește-L!, răstignește-L!” Fără moartea Lui Hristos, creștinismul nu avea efect mântuitor, fără Învierea Lui, nu avea viață și putere. Fără Înviere, nu era credință, nu era nădejde, nu era bucurie creștină.

Învierea lui Hristos este strâns legată de moartea și îngroparea Sa, ele nu se pot despărți nicidecum. Dacă în Apus s-a pus mai mult accent pe patimile lui Hristos, mai mult pe suferința Sa, în Răsăritul ortodox se pune accentul mai mult pe înviere, mai mult pe roadele aduse de jertfa Mântuitorului de pe Golgota, transfigurând suferința lui

Hristos, traducându-o în bucurie, în izbândă. Chiar și în arta iconografică există diferențe între Orient și Occident, în ceea ce privește ilustrarea stărilor și trăirilor interioare pe care le are un creștin care privește o icoană.

În reprezentare apuseană, Mântuitorul apare pe cruce ca un personaj epuizat, sleit de toate puteri, cufundat în suferință. În icoana ortodoxă, dimpotrivă, Hristos, deși apare ca suferind și purtând pe umerii Săi păcatele lumii întregi, parcă din crucea răstignirii Lui se vede izvorând viață și lumină și se întrevede bucuria învierii sale.

De asemenea, icoana învierii lui Hristos în iconografia ortodoxă, este plină de lumină, este încărcată de harul lui Dumnezeu care izvorăște din persoana lui Hristos. Moartea și Învierea lui Hristos ne-au asigurat pentru totdeauna înțelegerea, puterea și triumful creștinismului în lume. Dreptul, tăria și nădejdea noastră de biruință și de mântuire, stau în Moartea și Învierea lui Hristos. Dacă n-ar fi fost învierea Domnului, toate celelalte minuni din viața pământească a lui Hristos n-ar fi avut atâta valoare, n-ar accentua atât de mult latura dumnezeiască a persoanei divino-umane a lui Mântuitorului, numai prin înviere minunile Mântuitorului capătă greutate și valoare.

Prin Învierea lui Hristos, întreaga lume se schimbă, se transfigurează, se umple de lumină, devine o lume nouă în ansamblul ei și continuă să se desăvârșească prin asumarea de către fiecare persoană a jertfei și Învierii lui Hristos.

Toată această operă de mântuire pe care Hristos ne-o aduce „de sus”, trebuie să ne-o însușim, să n-o lăsăm să treacă pe lângă noi în lungul ei drum al istoriei omenirii.

Pr. Costinel Tomescu

SECULARIZAREA CA ACȚIUNE ȘI MEDIU – O ANALIZĂ A CULTURII

Lucrarea de față se propune a fi o oarecare perspectivă istorică ce vrea a dezbate modul în care cultura, în mare parte, s-a secularizat. Pentru o perspectivă istorică, din pricina ideii de „cultură” care este acceptată astăzi, se cuvine a folosi mai degrabă „model cultural” (2) decât „cultură”- adică cadrele de manifestare ale culturii în viața de zi cu zi a omului. Căci noțiunea de „cultură”, în viața omului, a fost ceva ieri, iar astăzi este altceva, manifestându-se circumscrisă de un context anume.

Într-o perspectivă istorică a secularizării, se poate observa că secularizarea nu este uniformă, ci ea atingând doar unele straturi superficiale ale unor culturi, mai degrabă decât pe cele profunde, bine înțelenite în mentalul comun (3). Din punct de vedere al „religiosului”, secularizarea se arată mai mult a indica criza valorilor iudeo-creștine (tradiționaliste) din bisericile occidentale. O altă filieră, cea sociologică, descrie fenomenul ca fiind pierderea poziției hegemonice a bisericilor tradițional(ist)e care nu mai reușesc să ofere o ideologie universal-acceptată de către societatea postindustrială (4). Asemenea condiții oferă un cadru perfect pentru „Noile Mișcări Religioase” ce se prezintă a fi „soluție nouă la vechi probleme” (5). De observat este că secularizarea nu presupune în toate cazurile și „modernizarea” (6). Relația dintre secularizare-modernizare nu este totdeauna constantă, nici uniformă. Locurile în care această relație este vizibilă nu prezintă aspecte ce pot fi folosite în ceea ce ne preocupă aici.

Secularizarea începe în biserică

Viața Biserici, cândva singurul loc de manifestare al culturii pentru „omul de rând”, prezenta acestuia tot ceea ce „merita” știut despre lumea ce-l înconjoară: un model teocentric ce raporta manifestările vieții „duhului creștin”. Realitatea creștină ce îi este propusă societății „se demodează” datorită lipsei unui oarecare pragmatism rațional. Teocentrismul începe a fi subminat de către alte „autorități în domeniu”. Omul acum are de ales între alte realități ce îi sunt propuse. Remarcabil este cazul societății islamice în care încă dăinuie

„arhaica conducere teocentrică”; de unde, probabil, și conflictul acesteia cu modernitatea? (7)

Primele semne de secularizare, dacă le putem numi așa, în viața omului apar la conflictul dintre sistemul teocratic/teocentric și rațiunea „accesibilă” acum umanității (8). Studiile ce analizează relația dintre cultură și secularizare explică apariția momentelor secularizante desfășurând problematizarea pe mai multe „fronturi”: relația dintre model cultural și secularizare este observabilă în câteva toposuri (9) culturale, atașate unei anumite ordini de înaintare a secularizării. „Astfel pornind de altar (amvon), trecem la scena, apoi la sala, pentru a ne opri la ecran”(10).

Momentul prim al secularizării, din perspectivă religioasă, începe din biserică, de la amvon, din altar. Ceea ce înțeleg cercetătorii fenomenului secularizării prin altar ca și topos este că, deși diferit în reprezentările lui regionale, el este un topos al manifestării credinței ca și concept universal (11). Observabil este declinul prim spre secularizare din societatea occidentală. Realitatea propusă omului de către Biserică (12) se manifestă semi-autonom față de el: libertatea lumii a fost câștigată de „rodul adopției liberatoare în Cristos, creștinii nu trebuie decât să participe (să se implice slab) în/ la această lume ajutând-o, cum ar spune Savatie Baștovoi, să fie ea însăși: distinctă de Dumnezeu și dăruită ei înseși de Dumnezeu. Ca atare, în această primă fază, lumea, istoria și Dumnezeu vor intra într-un joc slab” (13). Câștigul, plusul favorabil ce îi dă câștig și avans istoric secularizării îl reprezintă „manifestul” ce îl propune modernitatea: implicarea omului în istorie, afirmarea „Dumnezeului ce face istorie împreună cu oamenii”. „Chiar dacă prezența Lui nu mai este lizibilă (i)mediat în texturile sociale, politice, culturale, religioase. Iar lumea, cu toate că a fost adoptată definitiv, poate intra într-o relație slabă cu această adopție (ignorând-o /contestând-o / depășind-o etc.) (14)”. Secularizarea cu premisele ei: „rațiunea”, „realul”, „palpabilul”, ceea ce intră sub imediata incidență a simțurilor- se opune înțelegerii lumii prin perspectivă teocentrică afirmată de Biserică. Iată și un prim conflict între Biserică și acțiunea secularizatoare. Implicând activ pe om în propriu-i destin, îl câștigă pe acesta.

Într-o asemenea viziune, de după „divorț” (15), cele două „realități” se văd completând una celeilalte neajunsurile. Adesea ele se prezintă ca o alternativă antitetică celeilalte în propunerea ce i-o face spațiului social ca ofertă de înțelegere a realității. Uneori, „propunerile” își vor găsi „adepti” care să le susțină în mod

extrem, afirmându-se în una din taberele conflictului știință-religie sau filozofie- știință sau etc.

Memorabil este „dialogul” (16) dintre filozoful postmodernității- Jürgen Habermas- și actualul papă Joseph Ratzinger, la acea dată cardinal. Primul reprezenta „postmodernitatea” iar al doilea, clericul, era „exegetul secularizării” (17). Ideea centrală a disputei a creionat următoarea afirmație: deși ambele „curente”- cel rațional cât și cel „eclezial”/ „teocentric” au adus mari foloase umanității, „divorțul” lor aduc un deserviciu societății (18). Îngrijorarea pe care o exprimă viitorul papă se axează asupra problemei destinului umanității: înțelegerea și practicarea libertății în plan științific, moral, politic printr-o prismă secularizantă ce fel de urmări va avea? Libertatea omului ce se îndepărtează de înțelegerea ei în/prin Dumnezeu, deturneză sensul acesteia (19). Condamnarea celor care vor să impună tăcere discursului religios și afirmarea neutralității constituționale și a toleranței (Habermas) se întâlnește, din direcția opusă, cu semnalul referitor la necesitatea recorelării religiosului cu raționalul și la reclamarea (în discursul de investitură ca Papă) a „tiraniei relativismului” (20). Rațiunea lipsită de iubire (21) și milă este expresia unei rațiuni dezumanizate care se poate întoarce oricând împotriva omului pentru a-l distruge ca atare; avem ca exemple atrocitățile istorice rasiste, marxiste, comuniste etc. (22).

Ajunși cu parcursul istoric pana în zilele noastre, remarcăm invalabilitatea pragmatică a „mișcării de toleranță” prezentată mai sus: clădirea identității pe „ceea ce nu este celălalt” a adus ambele sisteme (cel teocratic, cel rațional-sociologic) în prag de colaps; desigur că interferențe între ele există, însă ele nu constituie abolirea fundamentelor pe care sunt clădite cele două „sisteme” (fundamente dorite sau iluzorii?). „Biserica, trimisă fiind la toate popoarele din toate timpurile și locurile, nu este legată în mod exclusiv și indisolubil de nici o rasă și de nici un neam, de nici un fel anume de viață, de nici un obicei vechi sau nou. Mereu fidelă propriei tradiții și în același timp conștientă de misiunea sa universală, ea poate intra în comuniune cu diferitele forme de cultură, ceea ce le îmbogățește atât pe acestea cât și pe ea însăși” (23). Deși creștinismul s-a folosit de cultură pentru a se exprima- cultură uneori secularizată, de termeni „moderni pentru acele timpuri” pentru a defini o noțiune, adevărul divin revelat concretizat în Persoana Mântuitorului este același indiferent de cadru/context (24).

Concluzia oarecum generalizantă și reducăionistă se remarcă prin simplitate. Ea nu oferă un răspuns final dar semnalează un cadru prim, un început: occidentul cu „oferta” unui Dumnezeu impasibil închis în cer și oferind semi-gratuit mântuirea săvârșită de El, a determinat omul să-și dorească autonomia propriului destin pământesc (25). Răsăritul ortodox deși îl înțelege pe om mult mai activ în propriu-i destin iar pe Dumnezeu mult mai viu în manifestările vieții istorice, invadat constant de atitudinile ostile cu origini occidentale, se vede constrâns să etaleze importanța vieții spirituale pentru om, în detrimentul (sau excluzând) importanța „vieții materiale”.

De la „Scenă” la „Sală”, mai apoi la „Ecran”

Punctul critic al „divorțului” dintre Biserică și material/rațional a fost și punctul de plecare al manifestărilor secularizante. „Scena”/ teatrul – un alt topos propus în analiza mișcărilor secularizante (26) propune omului un cadru, oarecum fictiv, în care el se află în acțiune, croindu-și destinul. Pe scenă vizibilul, simțurile au un rol important. O modificare „avantajoasă” față de altar este că spectatorii nu mai acționează împreună ca în rugăciune, la slujba evangheliei, ci fiecare face abstracție de ceilalți pentru a se retrage în sine. Cel ce vizualizează își poate transpune în pielea personajelor pe cine dorește. Divinitatea este înlocuită cu persona. Teatrul nu propune a fi un manifest sistematic al vreunei ideologii, dar forța de sugestie este direct proporțională cu capacitatea individului de a face similitudini între ceea ce vede și aude cu ceea ce simte (27).

Sala ca loc al secularizării se află antipodul celor doua toposuri adineauri amintite. Ea nu este destinată unui anume scop, ci existența ei doar se constată, finalitatea ei fiind neclară: o sală oarecare ce poate fi folosită pentru orice, oricând, în funcție de necesități. În asemenea săli, individul are minime transfigurări religioase (28).

„Sala” se opune încercărilor de identificare a omului. Ea nu oferă, nici nu primește influențe de personalizare, mai ales celor ce o vizitează temporar. În „sală” omul poate fi oricine și orice.

Ecranul (de cinematograf, tv, computer) este expresia ultimă a manifestului secularizant. Dacă în „sală” omul era totuși vizibil deși neidentificabil, în acest tip de topos prezența umană devine virtuală. Acest topos nu încercă să imite realitatea, ca și „teatrul”, nici nu o disipă, ca și „sala”, ci o recrează după bunul plac. „O întregire a simțirii” prin sunet, text este adesea prezentă. Ecranul, ca și scena,

separa spectatorul de realitate. Totuși scena menține omul în apropiere (imediată), ecranul îl situează la o distanță de „securitate” și confort fără precedent. Un confort al izolării ar spune unii, un confort al puterii ar spune alții. Virtualitatea ecranului poate evoca întreaga lume, imagina o alta după placul „comandantului”. În același timp, jocul de pe scena, s-a transformat în principiu organizator al programelor. Din acest punct de vedere ecranul, în șirul de locuri ale secularizării, produce cea mai profunda dislocare virtualizând ceea ce ar fi putut însemna prezența. De la icoană la televizor (30), de la transcendental la „sărutul morții”, omul cunoaște tot mai acut greutatea singurătății și imposibilitatea evitării destinului fatal.

Divinul înlocuit cu umanul: de la comuniune la singurătate

Toate toposurile unde are loc secularizarea se remarcă prin vădita voință de înlocuire a elementului divin cu cel uman (31). Omul, deoarece îi este mai ușor să înțeleagă ceea ce vede și/sau aude, proclamă superioritatea rațiunii/ (32) a omului în explicarea realității, afirmă autonomia omului și rațiunii umane față de Dumnezeu (33). Timid la început în toposul altar, iar în extremă în toposul ecran, omul își recrează realitatea uzând de principii pur sensibile, materialiste. Duhul lui Dumnezeu a fost eliminat din creație, iar cosmosul, ca și omul, a devenit autonom (34).

Acțiunile de alterare ale individualității omului, a ceea ce îl reprezintă pe om și cu care se identifică reprezintă manifeste ale secularizării. Un alt punct important în analiza creării și construcției unei individualități îl reprezintă influența pe care o au pentru cel „neinițiat” „eroii culturali” (35). Stilul lor de viață, atitudinile lor sunt un factori de influență important pentru cel aflat în derivă. Farmecului lui este cu atât mai mare cu cât el se revoltă împotriva utilitarismului societății dar și anonimatului social (36).

Un alt punct cheie analizat de studiile secularizării privesc relația dintre sinceritate și succes. Dacă din punct de vedere religios, spovedania/ sinceritatea propunea o treaptă de ascensiune a chipului către asemănare, către succes, secularizarea vedea devenirea omului prin sinceritate către un scop considerat „succes” ce face abstracție de vreo implicare divină. Dar de la acceptul ce îl are sinceritatea într-o înțelegere religioasă a acesteia la una secularizată, transformarea are un aspect negativ, pentru că în secularizare poți fii sincer unor diverse coduri morale. Succesul este în primul rând un cuvânt care ascunde o imagine, cea a învingătorului. În cadrul religiei, lupta nu este „împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor,

împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh” (Ef. 6.12). Etica succesului afirmată de antreprenorii moderni incită la o etajare nivelară a indivizilor, recunoscut în ceea ce se cheamă „oportunitatea șansei”. Mereu cu o altă propunere, mereu cu un alt vârf, succesul propus este de fapt un fel de sfârșit dorit, o moarte glorioasă care să răscumpere toate ezitățile din timpul vieții. Comic chiar, într-un veac în care umanitatea dă la o parte transcendența, succesul amintește de sfârșit (37).

În încheierea acestei încercări de dezambiguizare a fenomenului secularizării rămâne de afirmat că realitatea propusă omului de către creștinism ca având o finalitate eshatologică, adesea expusă în mod ideatic, abstract, îl face pe om să caute răspunsuri „iluministe”, „mai simple” în imediata apropiere și la îndemână. „Răspunsurile” găsite îl îndepărtează pe om de propria identitate și îl aruncă într-o mixtură haotică, nivelatoare- globalizare, sincretism, relativism- ce îl închid pe om într-un context imanent destinat morții (38). Dacă religia refuză indicarea alterării identitare a persoanei, ea riscă pierderea pentru totdeauna din cadrul umanului a noțiunii de „viață personală și comunitară” (39). Secularizarea a fost prezentă chiar și în ceea ce Sfinții Părinți condamnavă ca fiind „dualismul gândirii antice” (40) însă ea nu subliniază decât clivajul dintre rațiune și credință și nicidecum depășirea religiei, conchide și Marius Jucan (41). Potrivit sociologului Rodney Stark, secularizarea, odată instaurată într-un anumit segment al societății, produce, în altă parte, o intensificare a religiosului (42). Legătura paradoxală dintre secularizare-religiozitate ne aduce aminte că religiosul din om îi este propriu umanului, el nu se stinge, nu piere ci doar devine. „A fi sau mai degrabă a deveni om înseamnă a fi religios” (43). „Revenirea religiei”(44) marchează apusul fascinației iluminismului. „Dumnezeu a murit” într-o perioadă istorică doar pentru „a renaște” într-un alt context și sub alte forme.

Bisericii îi rămâne să reconcilieze îndumnezeirea, transfigurarea materialului și umanului având ca exemplu ultim persoana Mântuitorului (45); în El „ni se descoperă măsura tuturor lucrurilor și a tuturor valorilor din această lume” (46). Exprimarea unui Dumnezeu viu Care nu și-a negat statutul de Creator (47) conducând lumea către scopul ei ultim- ar trebui să fie de asemenea un punct important în speranța dăruită omului. Secularizarea, globalizarea, multiculturalitatea au fost și sunt doar etape, perioade, cel mult manifestări în/la viața omului; religiosul a fost totdeauna

parte constantă din ceea ce înseamnă a fi om (48). Biserica va trebui să-și dizolve carapacea construită contra asalturilor secularizante. Credincioșii nu vin și intră, mai apoi pleacă, dintr-o fortăreață a anti-secularizării numită „biserică”. Ei nu sunt invitați să fie soldați-apologeți. Ei sunt doar chemați să fie martori ai lucrării lui Dumnezeu în lume.

Note:

1. Masterand al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. Lucrare alcătuită sub coordonarea Pr. Lect. Univ. Dr. CRISTIAN SONEA.
2. MARIUS JUCAN, *Model cultural și secularizare*, în „Revista Journal for the Study of Religions and Ideologies” (2002), nr. 1, pp. 111-113. De asemenea în GHEORGHE MANOLACHE, *Eshatologie și secularizare în straițe postmoderne*, Revista „Limba Română”, anul XX (2010), nr. 11-12, p. 57.
3. MARIUS JUCAN, *Model cultural și secularizare...*, p. 113.
4. PETER BERGER, THOMAS LUCKMANN, *Construirea socială a realității*, Ed. Univers, București, 1999 apud GHEORGHE MANOLACHE, *op.cit.*, p. 55
5. BRYAN WILSON, *Dimensions sociales du sectarisme: sectes et nouveaux mouvements religieux dans la société contemporaine (paru aux presses universitaires d'Oxford sous le titre anglais The Social Dimensions of Sectarianism: Sects and New Religious Movements in Contemporary Society)*, Clarendon Press, Oxford, 1990 și BRYAN WILSON, *Secularization, Rationalism, and Sectarianism: Essays in Honour of Bryan R. Wilson, Eileen Barker, James A. Beckford, Karel Dobbelaere* (ed), Clarendon Press, Oxford, 1993 apud GHEORGHE MANOLACHE, *op. cit.*, p. 55
6. MARIUS JUCAN, *op.cit.*, p. 113.
7. IBIDEM.
8. Secularizarea este, pe de o parte, rezultatul traumelor pe care Europa le-a înregistrat prin angajarea de către biserici în războaie religioase, iar pe de altă parte, emanciparea subiectului uman ca rațiune autonomă, pe direcția iluminismului și în contrast cu heteronomismul medieval, care îi garanta omului mântuirea și bunăstarea în măsura în care este supus sistemului religios. Cf. PANTELIS KALAITZIDIS, *Ortodoxie și modernitate. O introducere*, trad. din neogreacă de Florin-Cătălin Ghiț, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2010, pp. 106-108.

9. **TÓPOS**, *toposuri*, s. n. Model al tradiției culturale (idee, temă, motiv etc.) pe care scriitorul îl preia, dându-i semnificații noi; clișeu cultural. – Din gr. **tópos**, în *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), 2009.
10. MARIUS JUCAN, *op.cit.*.
11. IBIDEM. De asemenea în GHEORGHE MANOLACHE, *op. cit.*, p. 57.
12. A se vedea conceptul de „Teologie publică” în EMMANUEL CLAPSIS, *Biserica ortodoxă într-o lume pluralistă*, în „Ortodoxia în conversație: angajamentele ortodoxe ecumenice”, WCC/HC Geneva/Boston, 2000, pp. 127-150.
13. GHEORGHE MANOLACHE, *op. cit.*, p. 58.
14. IBIDEM.
15. „Conceptul modern de autonomie a rațiunii vine din umanismul păgân, adică din încrederea nelimitată a omului în propria sa putere de a se ridica deasupra naturii, formulându-i și dictându-i legile lui. Este o atitudine de orgoliu care reproduce la infinit și consacră păcatul lui Adam, căzut prin propria-i trufie în clipa în care îl îmbată iluzia înălțării prin propria-i natură. Lumea dinainte de Hristos a gândit în această autonomie; lumea modernă, **divorțată** de Hristos, s-a reîntors la ea, reluând păcatul de la capăt.” În Nichifor Crainic, *Nostalgia Paradisului*, Ed. Cugetarea, București, 1940, p. 9.
16. Academia catolică a Bavariei, 19 ianuarie 2004
17. GHEORGHE MANOLACHE, *op. cit.*, p. 56. Textele celor două intervenții în „Zur Debatte”, no. 1, 2004, München, 2004.
18. A se vedea dialogul celor doi cât și ce înseamnă pentru religie „post-secularismul” în RADU PREDA, „Revenirea lui Dumnezeu”. *Ambiguitățile unui diagnostic*, Revista „Studii Teologice” (2009), nr. 1, pp. 104-106.
19. OLIVIER CLEMENT, *Creștinătate, secularizare și Europa*, în „Gândirea Socială a Bisericii”, Ed. Deisis, Sibiu, 2002, pp. 508-509.
20. În ION CORDONEANU, *Religie și Putere în America- de la Alexis de Tocqueville la administrația Bush jr.-*, în Revista „Revista Journal for the Study of Religions and Ideologies”, nr. 1, 2005, p. 42. De asemenea a se vedea VIRGIL NEMOIANU, *Religios și laic în registru filosofic*, în Revista „Adevărul literar și artistic” (2005), nr. 769.
21. Ne amintim de îndemnul la libertate prin iubire a Fer. Augustin: „Iubește și fă ce vrei”- NICOLAE ARSENIIEV, *Descoperirea vieții veșnice*, trad. Lidia și Remus Rus, Ed. Credința noastră, București, 1991, p. 125. DUMITRU POPESCU, *Cultură globală și culturi particulare*, în Revista „Ortodoxia” (2006), nr. 1-2, anul LVII, p. 6.

22. IOANNIS ZIZIOULAS, *Ființa ecclezială*, Ed. Bizantină, București, 1996, p. 45.
23. O argumentare bazată pe numeroși teologi de renume ce susțin această teză găsim la Pantelis Kalaitzidis, *op. cit.*, pp. 95-127.
24. De observat că reforma lui Luther viza tocmai implicarea prea evidentă a Bisericii în „materialitatea lumii”.
25. MARIUS JUCAN, *op. cit.*, p. 113. De asemenea GHEORGHE MANOLACHE, *op. cit.*, p. 57.
26. MARIUS JUCAN, *op. cit.*, p. 114.
27. IBIDEM.
28. IBIDEM, p. 114.
29. A se vedea capitolul *Filmul “Ultimele ispite ale lui Hristos” (De la icoana bizantină la televizor)* din SAVATIE BASTOVOI, *Între Freud și Hristos*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2005, p. 103.
30. IBIDEM.
31. Cultură secularizată manifestă două direcții: emanciparea de sub autoritatea oricărei tutele exterioare și manifestă încredere în capacitatea rațiunii umane de a cunoaște lumea văzută. Cf. Colectiv de Autori, *Ilumiști și Biserica*, Ed. Sarmis, Craiova, 1950, p. 15.
32. DUMITRU POPESCU, *Transfigurare și secularizare. Misiunea Bisericii într-o lume secularizată*, în *Revista Studii Teologice*, anul XLVI (1994), nr. 1-3, p. 37.
33. IDEM, *Omul fără rădăcini*, Ed. Nemira, București, 2001, p. 15.
34. MARIUS JUCAN, *op. cit.*, p. 115- 119.
35. IBIDEM, p. 116- 117.
36. IBIDEM, p. 119- 121.
37. UTE FREVERT, HEINZ-GERHARD HAUPT, *Omul secolului XX*, trad. de Maria Magdalena Anghelescu, Ed. Polirom, Iași, 2002, p. 176;
38. În lucrarea *Globalizare și universalitate, himera și adevăr*, Ed. Bizantina, București, 2002, p. 19, Mantzaridis își afirmă credința că o societate mondială „nu se construiește pe omogenizarea oamenilor, ci prin înălțarea lor la demnitatea persoanei”. De asemenea în aceeași cheie ANASTASIOS YANNOULATOS, *Ortodoxie și problemele lumii contemporane*, Ed. Bizantina, 2003, p. 25: „Religia creștină are o contribuție hotărâtoare care consta în „descoperirea persoanei și a nevoii de integrare a acesteia într-o comuniune de iubire”.
39. Chiar și mesajul paulin este presărat cu concepte platonice care făceau o clară distincție între lumea vizibilă, perceptibilă prin simțuri și lumea de idei accesibilă doar prin intermediul minții. Cf. JAMES D.G.DUNN, *The Theology of Paul the Apostle*, Cambridge, Wm. B.

- Eerdmans Publishing Co., 2006, p. 39 care amintește prezența acestei concepții și în gândirea lui Filon din Alexandria. Apud MARIUS SABOU, *Influențe iudaice și elenistice în perspectiva paulină privitoare la Dumnezeu și cunoașterea Lui*, în Revista „Studia Universitatis Septentrionis”, anul III (2011), nr. 2, Ed. Universității de Nord, Baia Mare, p. 37. A se vedea de asemenea și GRIGORE DINU MOȘ, *Asumarea transcendentă a vinei*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013, p. 94. „Elenizarea creștinismului” sau „încreștinare a elenismului”?- în IOANNIS ZIZIOULAS, *op.cit.*, pp. 69- 76.
40. MARIUS JUCAN, *op. cit.*, pp, 106-122.
41. GHEORGHE MANOLACHE, *op. cit.*, p. 55.
42. MIRCEA ELIADE, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1981, p. 8.
43. După colochiul din Boston despre *Methodology in Religious Studies*, la data de 24 iunie, 1968, Eliade notează în *Jurnal*: „Vorbesc liber, și destul de rar ca să pot fi înregistrat. Primul argument: „sacru” este un element în structura conștiinței, nu un moment în „istoria” conștiinței. Apoi: experiența sacrului este indisolubil legată de efortul omului de a construi o lume care să aibă semnificație. Am insistat asupra acestui fapt: hierofaniile și simbolurile religioase constituie un „limbaj” pre-reflexiv. Fiind vorba de un limbaj specific, „sui generis”, necesită o hermeneutică specială. În lucrările mele am încercat să elaborez această hermeneutică, dar am ilustrat-o „practic”, pe documente. Rămâne acum ca eu, sau altul, să articuleze această hermeneutică în mod sistematic.” A se vedea MIRCEA ELIADE, *Jurnal*, Vol. I, Ed. Humanitas, București, 1993, p. 592.
44. ENDA MCCAFFREY, *The Return of Religion in France: From Democratisation to Postmetaphysics*, Palgrave Macmillan, London, 2009, p. 582 apud NICOLAE TURCAN, *Postmodernism și teologie apofatică. O apologie în fața gândirii slabe*, Ed. Limes, Cluj, 2014, p. 11. De asemenea în RADU PREDA, „*Revenirea lui Dumnezeu*”. *Ambiguitățile unui diagnostic...*, pp. 103-125 sau IDEM, *Revenirea lui Dumnezeu. Studii social-teologice*, ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2010.
45. DUMITRU POPESCU, *op. cit.*, p. 21.
46. NICHIFOR CRAINIC, *Ortodoxie și etocrație*, Ed. Albatros, București, 1997, p. 36.
47. DUMITRU POPESCU, *Ortodoxie și contemporaneitate*, Ed. Diogene, București, 1996, p. 186.
48. „Fenomenul religios este implantat în adâncurile oricărei culturi umane.” MICHEL MESLIN, *Știința religiilor*, Ed. Humanitas,

București, 1993, p. 279. Sau la MIRCEA ELIADE, *Imagini și simboluri. Eșeu despre simbolismul magico-religios*, Ed. Humanitas, București, 1994, p. 22 avem de asemenea ideea că secularizarea cu tot arsenalul ei nu „nu i-a sfărâmat omului matricele spirituale”.

Mrd. Floare Emil

CE NE ÎNVĂȚĂ CREZUL DESPRE DUMNEZEU TATĂL

Sfânta noastră Biserică a propovăduit și a învățat dintotdeauna că pe această lume nu suntem singuri. Toate ale noastre se găsesc rânduie într-o iconomie dumnezeiască mai presus de minte și de cuvânt.

În lumina harului dumnezeiesc, Părinții noștri au propovăduit pe Dumnezeu, cel Unul în ființă și întreit în Persoane, învățându-ne să ne închinăm și să slăvim pe: Tatăl Cel ceresc, „Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute”, pe Fiul, Cel născut din veșnicie din Tatăl, care S-a jertfit „pentru noi și pentru a noastră mântuire” și pe Duhul Sfânt, „Domnul de viață făcătorul, care de la Tatăl purcede”. Întru această desăvârșită înțelepciune a fost rânduit încă din primele veacuri Simbolul de Credință sau Crezul Bisericii noastre, îndreptarul mântuitor al viețuirii ortodoxe și pavăza învățăturilor celor sănătoase. Aici sunt structurate, pe capitole, principalele învățături de credință despre: Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul, Dumnezeu Duhul Sfânt, Sfânta Biserică și viața cea veșnică.

Ce înseamnă cuvintele „Cred Într-Unul Dumnezeu”?

Nimeni dintre oameni nu este în stare să înțeleagă în virtutea propriei sale rațiuni dimensiunea tainică a dumnezeirii. De aceea, primul cuvânt prin care Biserica deschide întreaga sa învățătură dogmatică este „cred” – pistevo. Prin cuvântul acesta mărturisirea noastră merge mai adânc decât încredințarea rațională, pătrunde dincolo de cugetarea obișnuită și autonomia cunoașterii girată de propriile simțuri. Cu alte cuvinte, pistevo „poate fi aplicat numai acelor lucruri dinlăuntru meu sau exterioare mie, care sunt neclare. Sau, altfel spus, se aplică numai la ceea ce nici simțurile, nici intelectul, nici faptele nu pot clarifica. Mai mult, și aici ne apropiem de ceea ce este mai important, cuvântul «Cred», prin însăși existența lui, corespunde cu ceva care, fie și numai înlăuntru meu, este real și plin de putere lăuntrică, deoarece nu are nevoie de niciun suport extern. Spune «Cred» numai atunci când mă refer la ceea ce nu pot să văd cu ochii mei, nu pot auzi cu urechile mele, nu pot atinge cu mâinile mele, când «doi ori doi fac patru» este total irelevant. Cred în

aceasta și prin aceasta cunoasc” (A. Schmemmann, *CRED*, București, 2014, p. 60-61).

Pentru că numai prin rațiune vederea omului nu poate pătrunde prea departe, posibilitatea concretă a cunoașterii Ziditorului se singularizează, fundamentându-se existențial pe latura sa duhovnicească. Această pornire nu poate fi generată decât printr-o raportare personală la Dumnezeu „cel Unul”. Iată de pildă că „evreii încep să vorbească cu Dumnezeu plecând de la un eveniment istoric concret: aproximativ o mie nouă sute de ani înainte de Hristos, în țara Chaldeenilor, Dumnezeu Se descoperă pe Sine unui om, anume lui Avraam. Avraam îl întâlnește pe Dumnezeu așa cum întâlnim o persoană umană, o ființă cu care putem să dialogăm, să stăm față către față” (Christos Yaharas, *Abecedarul credinței*, București, 2007, p. 16). Interacțiunea lor nu se susține teoretic, fiind departe de orice deducție silogistică sau dovedire logică. Este experiența unei relații fundamentată pe virtutea încredințării că Dumnezeu rămâne totdeauna fidel promisiunilor făcute. „Împărățit-a Dumnezeu peste neamuri, Dumnezeu șade pe tronul cel sfânt al Său. Mai-marii popoarelor s-au adunat cu poporul Dumnezeului lui Avraam, că ai lui Dumnezeu sunt puternicii pământului; El S-a înălțat foarte” (Ps. 42, 8-9).

Rațiune și credință, pentru cunoașterea lui Dumnezeu

Ținând cont de cei doi poli ai perceperii religioase (rațiune și credință) putem distinge două direcții, ca început al cunoașterii lui Dumnezeu. Astfel, cei care acceptă existența lui Dumnezeu în virtutea propriilor convingeri raționale, afirmându-L pe Dumnezeu ca „putere superioară” și „Ființă supremă”, chiar dacă însoțesc „această certitudine intelectuală simplă cu unele obiceiuri „religioase” ... înlăuntrul loc există un profund agnosticism”. Pe de altă parte, cei care manifestă o credință-încredere fundamentată istoric, „credința părinților”, „se încred în descoperirile lui Dumnezeu și nu le este greu să mai accepte încă o intervenție a Sa în viața oamenilor, de data aceasta în trup, în Persoana lui Iisus Hristos” (Ch. Yaharas, *Abecedarul credinței*, p. 18). Prin urmare, dacă pentru gândirea raționalistă noțiunile de dumnezeire și întrupare nu sunt acordabile logic, în latura credinței aceste elemente sunt indispensabile. De aceea, Apostolul Pavel ne spune: „Fiindcă și iudeii cer semne, iar elinii caută înțelepciune, însă noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei, sminteală; pentru neamuri, nebunie. Dar pentru cei chemați, și iudei și elini: pe Hristos, puterea lui Dumnezeu

și înțelepciunea lui Dumnezeu. Pentru că fapta lui Dumnezeu, socotită de către oameni nebunie, este mai înțeleaptă decât înțelepciunea lor și ceea ce se pare ca slăbiciune a lui Dumnezeu, mai puternică decât tăria oamenilor” (I Cor. 1, 23-25).

Ca virtute teologică, credința este definită prin puterea sufletească a omului de a înțelege adevărurile de credință care depășesc capacitatea sa rațională. Despre ea vorbește Sfântul Apostol Pavel în Epistola sa către evrei: „Credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute“ (Evr. 11, 1). Credința creștină este o condiție esențială pentru mântuire. Ea reprezintă mijlocul de conlucrare cu harul divin și răspunsul imediat pe care omul îl oferă la chemarea lui Dumnezeu. Marele patriarh Avraam poate fi un exemplu în acest sens, deoarece pentru promptitudinea răspunsului său credința i-a fost socotită de Dumnezeu ca dreptate: „Precum și Avraam a crezut în Dumnezeu și i s-a socotit lui ca dreptate. Să știți, deci, că aceia care sunt din credință, aceștia sunt fii ai lui Avraam. Iar Scriptura, văzând dinainte că Dumnezeu îndreptează neamurile din credință, dinainte a binevestit lui Avraam că se vor binecuvânta prin tine toate neamurile... Astfel că Legea ne-a fost călăuză spre Hristos ca să ne îndreptăm prin credință” (Gal. 3, 6-8, 24). Fără chemarea lui Dumnezeu, credința ar fi inexistentă. Nu ar mai putea fi un dar de sus menit să întărească inimile: „Dar cum vor chema numele Aceluia în care încă n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de care n-au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitor?” (Rm. 10, 14).

„Credința fără fapte este moartă”

Fiind primită ca dar al Duhului Sfânt, credința se bazează pe relația cu Dumnezeu, așa cum reiese din întâmplarea cu copilul lunatic pe care ucenicii nu l-au putut vindeca fără ajutorul Mântuitorului: „Dacă veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: mută-te de aici dincolo, și se va muta, și nimic nu va fi vouă cu neputință” (Matei 17, 20). Virtutea credinței s-a dovedit primordială în vindecările pe care le-a săvârșit Mântuitorul, cazul femeii cu scurgere de sânge fiind grăitor în acest sens: „Iar Iisus, întorcându-se și văzându-o, i-a zis: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Și s-a tămăduit femeia din ceasul acela” (Matei 9, 22). Alături de nădejde și de dragoste, credința reprezintă un epicentru al vieții noastre pământești, însă, cu toate acestea, fără fapte, ea rămâne moartă și fără finalitate: „Credința fără fapte este moartă” (Matei 9, 22).

Așadar, prin cuvântul de început al Simbolului de credință (Cred) descoperim adevărul liber și conștient la iubirea lui Dumnezeu, sădită în fiecare încă de la creație. Acceptarea sau respingerea acesteia rămâne la latitudinea fiecăruia, manifestându-se ca o practică deplină a libertății personale. Prin credință omul poate accepta mai ușor realitatea adevărilor dumnezeiești, „iar dacă înaintea într-o viață mai curățită de patimi, tot mai virtuoasă, ajunge prin puterea Duhului Sfânt și la o experiență a celor dumnezeiești, care ne-au fost aduse aproape de Iisus Hristos” (Nicolae Chițescu, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Cluj Napoca, 2004 p. 242). Vom continua.

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

Anul omagial

ÎNVĂȚĂTURA DE CREDINȚĂ ȘI ROLUL EI ÎN VIAȚA BISERICII

Mărturisirea credinței prin rostirea Crezului este o expresie a unității de credință a mădulelor Bisericii prin mărturisirea aceluiași adevăr mântuitor. Credința creștină este cunoașterea și trăirea mântuirii ca restabilire a unității cu Dumnezeu și, întru El, cu ceilalți membri ai Bisericii și cu întreaga făptură, după chipul unității Sfintei Treimi. Este cunoașterea anticipată, în Biserică, a Împărăției lui Dumnezeu ca unitate de sus: „Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă ca Tu M-ai trimis. Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem” (Ioan 17, 20-22). Unitatea de sus este conținutul vieții dumnezeiești treimice. Credința înseamnă așadar părtășia la unitatea de sus cu Dumnezeu și semenii, iar Biserica este tocmai împlinirea credinței, este acea unitate care primește, în care se intră și la care devii părtaș prin credință. De aceea credința nu poate fi individualistă. Nu poți avea credință mântuitoare în afara Bisericii. Credința se dobândește și se trăiește în Biserică, în comuniune cu ceilalți și exprimând unitatea cu ceilalți.

Copiilor trebuie să le arătăm calea spre Împărăția lui Dumnezeu – credința ortodoxă în Preasfânta Treime. Tinerii creștini sunt datori să cunoască bine conținutul credinței strămoșești, pentru a-și orândui în chip corect viața și pentru a nu fi amăgiți de multele învățături greșite și deșarte pe care le întâlnesc. Unde se cuprinde învățătura credinței creștine? Se cuprinde pe scurt în cuvinte lămurite ale Simbolului de Credință. Avem prin urmare datoria de a păstra nealterat tezaurul adevăratelor învățături primite de la Hristos și transmise nouă de înaintașii noștri. Numai uniți în iubire și mărturisind aceeași credință revelată ne arătăm a fi cu adevărat biserica lui Hristos.

Adaosului Filioque

Expresia Filioque (sau *et Filio*) înseamnă: „și din Fiul”. Prin ea se exprimă învățătura greșită a romano-catolicilor că *Duhul Sfânt*

purcede din Tatăl și din Fiul. Expresia aceasta a fost intercalată, cu timpul, de Biserica Romano-Catolică și în Simbolul Credinței, și odată cu ea s-a încetățenit în Apus credința nouă și s-a constituit dogma că Duhul Sfânt purcede nu numai de la Tatăl, ci și de la Fiul. Cercetând Sfânta Scriptură, nu vom găsi nicăieri această expresie. Vorbindu-se în Noul Testament despre originea Duhului Sfânt, ni se spune numai atât: că El purcede din Tatăl. Cu toate acestea, Biserica Apuseană, deși recunoaște că în Biblie se spune că Duhul Sfânt purcede din sau de la Tatăl, afirmă că această expresie nu exclude purcederea Lui și din sau de la Fiul. Astfel, ideea de *Filioque*, după teologia catolică, e socotită a fi cuprinsă virtual (nu însă și formal) în Sfânta Scriptură. Textul de la Ioan 15, 26: „Când va veni Mângâietorul, pe care Eu îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, acela va mărturisi pentru Mine” exprimă din perspectiva doctrinei romano-catolice *purcederea Sfântului Duh de la Tatăl și de la Fiul*. Mai mult, cuvintele Crezului niceo-constantinopolitan, „Care de la Tatăl purcede”, nu exclud, ci dimpotrivă, *presupun purcederea Sfântului Duh și de la Fiul pentru că Tatăl și Fiul sunt de o ființă și toate însușirile pe care le are Tatăl, le are și Fiul*. Prin urmare, după ei, dacă Tatăl are însușirea de a purcede pe Duhul Sfânt, această însușire o are și Fiul. Concluzia aceasta este însă greșită. Tatăl și Fiul sunt *una după ființă, dar doi ca persoane*. Fiind una după ființă, au atribute sau însușiri comune (ad intra), ca de exemplu: eternitatea, sfințenia, dreptatea etc.. Din perspectiva ipostatică dispun de proprietăți sau însușiri personale (ad extra) prin care se deosebesc unul de altul.

Prin urmare, atributul de naștere și purcedere este specific Tatălui. Rezumând cele prezentate afirmăm statornic și neschimbat, după învățătura Sfintei noastre Biserici, că: Tatăl naște din veșnicie pe Fiul și purcede din veșnicie pe Sfântul Duh, Fiul este născut din veșnicie din Tatăl, iar Sfântul Duh este purces din veșnicie din Tatăl. Toate acestea fiind îmbrăcate într-o unitate veșnică de ființă astfel încât mărturisim întotdeauna pe Unul și Singurul Dumnezeu „Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită”

Pr. Ștefăniță Fleșcan

Biserici și mănăstiri din Oltenia

DE 15 ANI SUB OCROTIREA SFÂNTULUI IOAN VALAHUL

Slavă lui Dumnezeu că și pe pământul țării noastre s-a revărsat îmbelșugată ploaie de har, din care s-a odrăslit roua cea mântuitoare a sfinților noștri! Un asemenea strop de răcoare duhovnicească este și Sfântul Nou Mucenic Ioan Valahul, pe care Biserica noastră îl sărbătorește în fiecare an la 12 mai, iar craiovenii îl cinstesc în mod deosebit la biserica ocrotită de el.

Ca preot bătrân, cu oarece răspunderi și implicare de suflet în partea de început a lucrului la Biserica „Sfântul Ioan Valahul“ din Craiova, consemnez în această pagină de ziar câteva mărturii despre cele petrecute atunci și rog pe Bunul Dumnezeu să ne fie mereu în ajutor.

O inițiativă a Mitropolitului-cărturar Nestor Vornciescu

Iscusit și stăruitor cercetător al trecutului Bisericii noastre, eruditul cărturar Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, a socotit de bine ca prima biserică ce s-a constituit ca parohie după evenimentele din 1989, în Cetatea Băniei, să aibă ca ocrotitor pe Sfântul Ioan Valahul. S-a bizuit pe unele mărturii care atestă că, în acel an de tristă aducere aminte, 1662, de prin aceste locuri ar fi fost „smuls dintre ai săi“ tânărul Ioan, care avea să primească cununa muceniciei în 12 mai, imediat după praznicul Sfințelor Paști.

Gândul Mitropolitului Nestor avea să capete contur abia după 7 ani de la înființarea parohiei, când s-a găsit un preot care să porceadă la o asemenea lucrare. Este vorba despre preotul Ioan Doran, om harnic și gospodar, cu hotărâre și încrâncenare în a duce la bun sfârșit lucrul început. Vreme de câteva luni, acest preot s-a zbatut să obțină mai întâi locul pe care să fie temeluit edificiul. Zi de zi, îmbrăcat în ținută preotească, acest om intra în Primăria Craiovei, se așeza pe un scaun în holul cel mare și aștepta ca aleșii urbei să se „înduplece“ și să aprobe un loc pentru punerea pietrei de temelie. Venea înaintea tuturor și pleca ultimul, zi de zi, săptămână de săptămână, și tot așa, cam vreo trei luni. În cele din urmă, într-o zi de vineri, spre sfârșitul programului, Consiliul municipal a catadicsit să se întrunească și, după dezbateri furtunoase, s-a hotărât – doar cu un

vot pentru – o minimă suprafață de teren – cu chirie însă – dintr-o margine a parcului din cartierul Cornițoiu. A doua zi, o distinsă doamnă de la Serviciul sistematizare a venit pentru punerea în posesie. Cu țăruișii pregătiți, preotul I. Doran și-a marcat terenul, iar în ziua următoare era deja prezent aci un utilaj mare care trebuia să purceadă la dislocarea pământului pentru viitoarea temelie. Sărmanul preot se temea ca nu cumva aleșii Cetății să revină asupra acelei chinuite aprobări.

„Timpul n-a mai avut răbdare“

Mitropolitul Nestor s-a bucurat enorm. La ceas de seară, el trecea adeseori pentru a vedea sporul lucrului și-l îmbărbăta pe harnicul preot să dea zor „pentru că timpul nu mai are răbdare“. În 21 noiembrie același an (1999), Episcopul-vicar Damaschin a oficiat slujba de binecuvântare a pietrei de temelie pentru noua biserică, iar în ziua de Florii din anul Domnului 2000, deci numai după 6 luni, pe când zidurile se ridicaseră doar la 2-3 m înălțime, venerabilul chiriarh a venit și i-a încredințat preotului Ioan Doran Sfântul Antimis pentru a putea sluji aci de Sfintele Paști. Când i s-a spus că biserica nu are încă acoperiș, și nici ferestre, și nici uși, el a rostit, cu volubilitatea-i cunoscută: „Cum n-are acoperiș, frate? Bolta cerească ne-a fost și ne este tuturor sfânt acoperământ. Hai! Cu Dumnezeu înainte!“ L-a binecuvântat apoi pe preot, pe soția acestuia și pe cei trei copii ai lor și le-a zis zâmbind: „Fiți voioși“ și „să ne vedem după Paști!“

N-a fost să fie așa. După Paști, blândul nostru chiriarh a căzut la boală și în ziua de 17 mai a trecut la cele veșnice. Pare să fi avut o presimțire atunci când s-a grăbit să încredințeze Sfântul Antimis și când ne tot spunea că „timpul n-o să mai aibă răbdare“. A fost ultimul Antimis semnat de Înaltpreasfinția Sa. Doamne, odihnește cu dreptii pe bunul și blândul nostru Arhipăstor!

O lucrare binecuvântată de Dumnezeu

Și încet, încet, biserica a căpătat contur, a fost acoperită, a dobândit uși și ferestre, tencuieli noi, pictură în frescă, mobilier sculptat, fără să fi existat vreo zi în care să nu se slujească în ea. Văzând că lucrul sporește și că numărul credincioșilor crește pe zi ce trece, comănduirea orașului a hotărât să renunțe la termenul rușinos de „închiriere“ – care n-a fost niciodată folosit în istoria milenară a Bisericii noastre – și să utilizeze sintagma de „drept de folosință“ pentru un oarecare număr de ani. Acești aleși ai urbei nu au putut

însă să stăvilească valul de revendicări, în numele cărora, unii și alții, au năvălit cu to-poarele și au hăcuit frumusețea de parc ce se înfiripase cu mari cheltuieli, în decursul unui deceniu, în această parte de oraș. Și în doar doi-trei ani s-a dat totul peste cap, au apărut drumeaguri și ulițe, șanțuri și gropi, construcții anapoda și biata biserică se vede încolțită și îngrădită din toate părțile, Doamne, mare Ți-e răbdarea!

Anul acesta, iată, se împlinesc 15 ani de slujire neîntreruptă în această vatră sacră, 15 prăznuiri ale hramului ei. Biserica și obștea au deja o istorie a lor care se împletește cu istoria vieții și a lucrării meritorii a unui preot vrednic, ce slujește acum împreună cu fiul său, Ovidiu Doran, iar la strana bisericii cântă cu pricepere și dă-ruire atât soția sa, cât și fiica și nurorile sale. Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, actualul nostru chiriarh, veghează cu dragoste ca lucrările să meargă spre sfârșit, spre bucuria tuturor închinătorilor și ctitorilor acestui sfânt așezământ.

Pr. Ioan Ioanicescu

TRADIȚIE ȘI SLUJIRE ORTODOXĂ LA PREAJBA DE PĂDURE

Parohia Preajba de Pădure, comuna Teslui, face parte din Protopopiatul Craiova Sud. Așezată într-un cadru natural cu frumuseți aparte, în partea de sud-est a județului Dolj, comunitatea oltenilor de aici a dăruit lui Dumnezeu o biserică frumoasă, datată istoric din anul 1892.

La aproximativ 40 de km de orașul Craiova și 25 de Caracal, comuna Teslui se desfășoară în partea de sud-est a județului Dolj. Se spune că vatra veche a comunei a fost înființată în perioada Evului mediu, unele păreri istorice împingând existența localității chiar spre anii 1700, prima atestare documentară fiind la anul 1860. Pe de altă parte, legat de existența satului Preajba, mărturiile scrise apar încă din 1848, părinte fiindu-i Costache Prejbeanu. Cătunul de acum a fost pentru o scurtă perioadă de timp, în perioada interbelică, după ocuparea României de trupele sovietice, fiind încorporată la scurtă vreme după aceasta în comuna Teslui.

Locaș de închinare ridicat în cinstea „Sfinților Voievozi”

Cu toate că tradiția ortodoxă a prejbenilor s-a manifestat dintru începuturile istorice ale localității, un locaș de cult s-a zidit aici abia la anii 1892. Închinată „Sfinților Voievozi”, biserica s-a zidit din temelie între anii 1892-1894, din zid de cărămidă cu o grosime de un metru, fiind acoperită cu tablă. Lucrarea s-a concretizat prin contribuția credincioșilor din prejbeni, laolaltă cu parohienii din cătunele învecinate.

Arhitectura locașului de închinare impresionează prin armonia formelor în care s-a temeluit. Zidirea s-a făcut în formă de cruce treflată, „cu sâni în arce de cerc și o coardă de 4,4m la interior și o rază de 270 metri” (cf. planului original de construcție). Altarul are formă semicirculară și se racordează la arcele ce le închide prin bolțile de cărămidă. În naos și pronaos tavanul este construit din bolți de cărămidă, rezemate pe arce de zidărie. Turla și pridvorul au fost adăugate pe parcurs. În ceea ce privește pictura, aceasta este executată în stil neobizantin de către pictorul Jean Teodor Popa din București. Scenele religioase sunt distribuite judicios iar sfinții plasați în spațiu cu multă atenție. Tehnica de execuție este frescă (1971),

fiind resfințită în anul 1973 de către preafericitul părinte Teoctist Arapașu, în vremea slujirii sale ca Mitropolit al Olteniei, preot paroh fiind Ionel Dumitru.

Activități administrative și preocupari filantropice

Între anii 2000-2006, sfântul locaș a intrat într-un amplu proces de restaurare. Au fost efectuate din nou lucrări de restaurare a piscturii, atât la interior, cât și la exterior, s-a consolidat acoperișul, slujba de resfințire săvârșindu-se în toamna anului 2006.

Dumnezeu a hărăzit parohia Prajba de Pădure cu slujitori vrednici, așezați întru cele ale slujirii clericale și gospodărești. Osteneala lor a fost așezată la loc de cinste în istoria satului, unde au rămas înscrise nume precum: Badea Pârșcoveanu, Vlădoianu, Ionescu, Negoită, Popescu, I. Popescu, Pumbrăvescu, Filimon Oancea, Cazacu, Dumitru Ionelaș, dar și cântăreții: Stăvărache Popescu, Constantin Prejbeanu sau Măicănescu Teodor.

În prezent, la viața pastoral-misionară a Parohiei Prajba de Pădure participă 225 familii și un număr de 845 credincioși. Activitățile cu caracter periodic desfășurate aici gravitează în principal în jurul calendarului sfințelor slujbe. Cu toate acestea, printre priorități se numără și organizarea cântării la strană, acolo unde cântă toți credincioșii prezenți la Sfânta Liturghie, filantropia pentru familiile nevoiașe și parteneriatele educaționale cu școala din localitate. În cadrul cercurilor pastorale se pune accent pe cateheze, relația cu tinerii fiind de asemenea o prioritate continuă.

Pr. Doru Badea

BISERICA „POSTELNICU FIR” LA DOUĂ SECOLE DE LA ZIDIRE

Biserica „Sfinții Trei Ierarhi” – Postelnicu Fir din Craiova împlinește anul acesta două secole de la temeluire. Împlinind peste veacuri mărturia euharistică a credinței ortodoxe, sfântul locaș adaugă astăzi în viziunea sa frumoaselor împliniri încredințarea că existența sa stă pe „piatra credinței” lui Hristos, pe care „nici porțile iadului nu o vor putea birui.

În tradiția și spiritualitatea etosului nostru valorile culturale sunt legate sinergic de realitatea istorică a Bisericii străbune. Lămurită prin nenumărate încercări, „Maica neamului românesc” a păstrat și s-a împodobit peste veacuri în velința locașurilor de închinare ortodoxe. Capodopere ale geniului popular românesc, zidirile au prins viață sub negura vremii, devenind astfel repere vii într-o lume ostilă, acoperământ la ceas de răstribite, oaze de liniște în freamătul secularismului și globalizării actuale.

Ca mai toate orașele țării, Craiova și-a împodobit veșmântul istoriei de zidirile sfințite, biserici vechi și noi în care slujitorii au liturghisit permanent, plinind rânduiala „Sfintei Jertfe”. Întra acestea, una mai cu seamă a împlinit de curând 200 de ani de existență. Despre ea vom vorbi în cele ce urmează, încercând să scoatem de sub colbul vremii strălucirea binecuvântată a celor plinite peste timp.

Mahalaua „Postelnicu Fir”

A fost dintru început așezată în mahalaula Postelnicului Zamfir (sau „Fir”), după cum menționează mai toate izvoarele vremii. La fel ca și celelalte mahalale, cunoscute cu numele pe atunci (Harșu, Sfinții Apostoli, Bășica etc.), locul pe care se află zidită biserica făcea parte din „târgul de vineri”, care „se făcea la foișorul cel vechiu, pe drumul Bucureștiului”. La anul 1855, mahalaua „Postelnicu Fir” era așezată lângă Piața Târgului de Afară, la una din cele opt bariere ale cetății, cea a Bucureștilor.

În atare condiții, neguțătorii stabiliți au ridicat mai întâi o biserică de lemn, înlocuită relativ repede cu ctoria Postelnicului Zam(Fir). Istoricii spun despre el că era „feciorul lui jupan Iane care se trage din orașul Craiova, împreună cu fratele său Stan și nepotul Neagoe

logofătul”. Din catagrafia bisericilor din anii 1813-1815 aflăm de asemenea că „biserica cea nouă ot Târgul de Afară, lângă drumul Bucureștilor, hramul Sfântul Ion Botezătorul și Trei Sfinți Arhierei Vasilie cel Mare, Grigorie Bogoslov și Ioan Zlataost, făcută de Fir postelnicul, proin izbașe”. Aceleași surse arată că „mâna Sfântului Ioan cel Milostiv aflată la această biserică fusese îmbrăcată în argint la 1793” (Nicolae Gh. Dinculescu, *Bisericile Craiovei un capitol din trecutul orașului*, Ed. Revistei Oltenia, Craiova, f.a. p. 78-79).

Lucrări și restaurări peste veacuri

Primele reparații ale sfântului locaș s-au cerut a fi săvârșite la împlinirea primului secol de existență. Astfel, după demersuri adresate Ministerului Cultelor, Casei Bisericii și episcopului Râmnicului Noul Severin, parohia a obținut promisiunea pentru repararea bisericii. De asemenea, în perioada interbelică, în cadrul Comisiei Monumentelor Istorice, s-a pus problema unei refaceri generale pentru a fi aduse la forma inițială a bisericii monument istoric. În 1936 s-a restaurat biserică, dar parohia nu a respectat indicațiile regionale conform planurilor și devizului de restaurare. A avut de suferit și în urma cutremurului din 4 martie 1977, ulterior fiind necesar un al treilea proces de consolidare. Lucrările s-au realizat prin purtarea de grijă a părintelui mitropolit Nestor Vornicescu, vrenicul de pomenire arhiereu au oltenilor. Atunci biserică a fost acoperită cu tablă, urmând ca în vara anului 1986 să se încheie prima a lucrării la restaurarea picturii murale. Slujba de resfințire a avut loc la 30 ianuarie 1988, de praznicul Sfinților Trei Ierarhi, hramul bisericii. Mai recent, după anii 2007/2008, aici s-a început construirea unei capele, care a fost sfințită la 8 septembrie 2010. Noua lucrare a fost închinată „Adormirii Maicii Domnului” și „Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril”. Slujba de sfințire a fost săvârșită de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei.

Odoare păstrate peste veacuri

În zistrea sfântului locaș s-au adăugat peste veacuri numeroase odoare cu cult, majoritatea având o inestimabilă valoare de patrimoniu. În rândul obiectelor pe care le deține se numără o serie de cărți vechi, unele dintre ele fiind tipărite pe la 1830. Dintre acestea, majoritatea se păstrează în colecția Arhiepiscopiei Craiovei. Dintre acestea amintim *Antologhionul*, vol. I – II, 1777, Triod, publicat la Blaj în 1800, *Strastnic*, 1804, *Penticostar*, 1808, *Apostol*,

1814, Noul Testament, publicat la Sant Peterzburg, la anul 1817. Pomelnicul ctitoricesc, un alt act de mare valoare, este scris de cunoscutul cronicar și artist plastic Dionisie Eclisiarhul în anul 1815, an când a avut loc sfințirea bisericii. Cel mai neprețuit odor adăpostit de Biserica „Postelnicu Fir” rămâne însă mâna Sfântului Ioan cel Milostiv, îmbrăcată în argint la anul 1793, așezată la loc de închinare într-un frumos baldachin.

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

Biografii luminoase

VALORILE ARTEI POPULARE GORJENEȘTI PESTE VEACURI. BRÂNCUȘI, SAU DRUMUL DE LA HOBIȚA LA PARIS

Hobița, localitate gorjeană așezată la poalele Carpaților, are de povestit multe despre istoria poporului nostru. Situată la câțiva kilometri de fosta graniță a Imperiului habsburgic de odinioară, această veche vatră de cultură și spiritualitate ortodoxă a dăruit țării, la anul 1876, în zilele de 19 ale lunii lui februarie, pe marele nostru sculptor Constantin Brâncuși.

Despre trecutul satului în care a venit pe lume cel mai mare sculptor român vorbesc și astăzi pomelnicele, păstrate cu sfințenie la Sfintele Altare. Într-însele se amintește că, de prin 1560, Hobița avea statutul de sat slobozit sau „ohabă“, adică moștenire. Această mărturie este dată mai precis de un hrisov al lui Mihnea Voievod, care în 1584 îi înseamna astfel hotarul. În oglinda acestor documente, vatra lui Brâncuși era văzută ca „luminiș de păduri dese“, „sat de moșneni, răzeși și clăcași pe moșiile Tismanei, cu podgorii și cu pășuni stăpânite-n devâlmășie“, „sat de păstori și ciobani, cu minte ageră și-nțeleaptă, de secole-nfrățiți cu cerul, munții, apele, pământul și drumurile, cu frumusețea și socoteala lor adâncă“.

Aici, în familia lui Nicolae-Radu și a Mariei Brâncuși, a văzut lumina zilei marele artist, primind la botez numele Constantin. El face parte din ramura Bejuiconilor, neam de oameni mărunți de statură. Mai toți fuseseră cioplitori sau dulgheri cu barda în lemn. Străbunicul său a ridicat în sat o biserică, ciopland-o de asemenea cu barda. A făcut-o pentru clăcași, deși el era moșnean. Era un gest de mărinimie pentru acești frați ce fuseseră pedepsiți odinioară. E bine de știut că, pe la 1815, clăcașii din Hobița au dat foc pădurii Mănăstirii Tismana, pe moșia căreia munceau. Călugării greci de acolo i-au afurisit, refuzându-le orice slujbă. Străbunicul Brâncuși le-a ridicat atunci o biserică, care să fie „a lor“, de lemn de pălimar crestat și stâlpi. Era pesemne un semn de solidaritate pentru cei ce primiseră același botez, fiii Bisericii Ortodoxe. Jertfa sa nu a fost uitată, păstrându-se până astăzi ca exemplu în rândul gorjenilor din Hobița, comuna Peștișani.

Din amintirile copilăriei

În familia sculptorului veniseră pe lume zece odrasle, Constantin fiind al cincilea la număr. Tatăl său a murit pe când avea doar nouă ani, cu toții rămânând în grija mamei. Copilăria i-a fost astfel plină de greutate și lipsuri, fiind nevoit să poarte de mic povara muncii la câmp, a grijii animalelor. Adesea îi plăcea să culeagă pietre din râu, de mărimi și culori diferite, și să le care cu săcuiul până acasă. Erau pietre rotunjite de ape, de forme ciudate, cărora numai el le ghicea vraja, neînțeleasă celorlalți. Iarna se apuca să sculpteze în zăpadă tot felul de forme spre amuzamentul prietenilor de joacă. Alteori se prindea să cresteze bețe cu briceagul, din care meșterea fluier. Odată, când se dusese cu vitele în zăvoi, și-a meșterit acolo un fel de „colibuță“, lângă râu, unde s-a cuibărit și „nu mai stătea de vorbă cu nimeni“. Pe la șase ani, a căzut dintr-un cireș și și-a rupt clavicula.

A venit timpul să meargă și la școală. La Hobîța nu erau încă posibilități de a învăța carte pe atunci, așa că a trebuit să meargă, alături de ceilalți copii ai satului, la Peștișani. Dacă un timp nu putea să ajungă, fiind prins cu treburile gospodăriei, în locul său ajungea unul dintre frați. După ce a crestat o bancă din clasă cu briceagul, a fost transferat la școala din Brădiceni, unde era învățător Grigore Brâncuși, un unchi de-al său. Aici a făcut ultimele două clase.

Dacă la școală ajungea rar, Brâncuși mergea adesea la olarii din Vădeni, unde stătea ore în șir să-i privească cum modelează lutul în degete, pe roată, cum îl preschimbă-n străchini, cu forme și înflorituri străvechi. Avusese numai șapte ani când „porni pentru prima oară în lume“. Mama l-a găsit la Târgu-Jiu și l-a adus acasă. În 1887, a plecat pentru a doua oară și s-a angajat la o boiangerie. A fost readus la Hobîța cu degetele pline de vopsele și arse de vitriol, pentru ca să plece din nou, peste un an, de data asta la Slatina, unde se angajează ca argat. Peste un an a venit în Bănie, la Craiova, unde s-a angajat ca ajutor la un birt, fiind nevoit să muncească și 18 ore pe zi.

„La Craiova m-am născut a doua oară“

„Minunea întâie a vieții mele. La Hobîța, în Gorj, m-am născut, dar la Craiova, pentru a doua oară“, afirma marele artist la senectute. Această „naștere din nou“ se lega în mod sigur de meseria prin care avea să se ridice deasupra tuturor. Dintr-o viață plină de lipsuri și de muncă istovitoare, el avea să vină în contact și să cunoască o serie de alți tineri într-o condiție asemănătoare cu a lui. În grajdul mizer în care locuia, modela figurine de lut. O întâmplare „uluitoare“ i-a dovedit îndemânarea nemaipomenită. Într-o zi a pus rămășag că va

construi o vioară din scândurelele unei lăzi de portocale. Nu numai că a construit vioara sub privirile uimite ale mușteriiilor din cârciuma la care lucra, dar a adus și un lăutar, Mihalache Lăutaru, ca să o încerce dacă are „suflet“, iar acesta a declarat că era mai bună ca a lui.

La prăvălia lui Zamfirescu își câștigă primii admiratori, la îndemnul cărora, în toamna anului 1894, se înscrie la Școala de Arte și Meserii din oraș. În timpul studiilor este susținut financiar de epitropia Bisericii Madona Dudu din Craiova și în special de Toma Marocneanu, unchiul lui Nicolae Titulescu și epitrop al Bisericii Madona, care locuia nu departe de Școala de Arte și Meserii, unde l-a remarcat.

Drumul spre consacrare

În anul 1898, termină cu succes cursurile Școlii de Arte și Meserii și se îndreaptă către Școala Națională de Arte Frumoase din București. În 1904 părăsește România, ajungând în cele din urmă în capitala Franței. Definitiv în această perioadă este experiența pe care o are în atelierul celebrului sculptor francez Rodin. Avea doar 30 de ani. Știind că „nimic nu crește la umbra marilor copaci“, Brâncuși părăsește atelierul maestrului său la data de 27 martie 1907, pentru a-și deschide propriul atelier. Este momentul în care artistul român trăiește întoarcerea cu fața către izvoarele folclorice. De acum înainte va începe cascada marilor realizări artistice: „Ansamblul de la Buzău“, „Rugăciunea“ (operă care marchează „momentul depășirii influenței lui Rodin“), „Sărutul“, „Cumintența Pământului“. Toate aceste lucrări îl vor impune pe Constantin Brâncuși pe pedestalul lumii artistice.

Din 1910 renunță la modelaj și pictură, pentru a practica cioplitul direct. Una dintre operele lucrate acum este „Sărutul“ („La Baiser“). Printre lucrările de mare valoare ale artistului mai amintim: „Muza adormită“ (1909), „Pasărea măiastră“ (1910), „Prometeu“ (1911). Lucrează mai apoi la o nouă operă, „unul dintre cele mai celebre și cuprinzătoare portrete ale secolului XX“, așa cum spunea A. H. Barr, „Mademoiselle Pogany“, lucrare ce a avut-o drept muză pe celebra pictoriță Margit Pogany. „Poetul formelor cioplite“ construiește o vastă operă cu un complex caracter tematic.

La 16 martie 1957, marele artist român Constantin Brâncuși a trecut în veșnicie în atelierul său din Impasse Rosin din Paris. Artistul român care „în piatră, în blocul ei mut“, a simțit „ritmurile universale“ a fost înmormântat în cimitirul Montparnasse.

Arhid. Ioniță Apostolache, Prof. Mihaela Mariana Cristea

Recenzii

Pr. Ilie Popa, *De ar fi să mă mai nasc o dată... De la lume adunate și tot la lume date*, Ed. Autograf MgM, Craiova, 2015, 250 p.

Anul acesta a văzut lumina tiparului lucrarea cu titlul „De ar fi să mă mai nasc o dată... De la lume adunate și tot la lume date”, semnată de preotul Ilie Popa, slujitor la Paraclisul Mitropolitan „Sfântul Ilie” din Craiova. Cartea, publicată cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei, la Editura „Autograf MgM” din Craiova, cuprinde o serie de sfaturi duhovnicești desprinse din experiența pastorală a autorului, adresate credincioșilor ortodocși de toate vârstele și din toate locurile.

Părintele Ilie Popa, slujitor la biserica Paraclis Mitropolitan „Sfântul Mare Proroc Ilie” din Craiova, aduce în atenția iubitorilor de literatură duhovnicească o nouă lucrare, intitulată sugestiv „De ar fi să mă mai nasc o dată... De la lume adunate și tot la lume date”. Însușind în fapt o întreagă și complexă experiență de viață, noua apariție editorială se arată deosebit de interesantă prin firul literar pe care îl dezvoltă. Sunt prezentate secvențial episoade cu notă personală, mărturisiri din viața autorului, dar și experiențe din scaunul Spovedaniei, pe care preotul scriitor le transformă în sfaturi și le oferă impersonal cititorului. „În această carte, pornesc de la învățăturile pe care ar trebui să le cunoaștem: «Rugați-vă neîncetat», «învățați unul de la altul». O foarte înțeleaptă vorbă din multiplele vorbe ale poporului nostru zice: «Unii învață și din greșelile altora, iar alții nici din ale lor». De aceea, cele scrise aici, «de la voi le-am adunat și tot vouă vor fi date, dar prelucrate». Voi prezenta multe cazuri, dar niciodată numele persoanei sau persoanelor implicate nu sunt menționate. Mă interesează cazul, nu persoana. Nu sunt un anchetator” (pp. 10-11).

NOTA PERSONALĂ

Din punct de vedere literar, lucrarea preotului Ilie Popa abordează un stil clar și concis, deconspirând vasta sa pregătire intelectuală. De menționat ar fi aici, așa cum de altfel am mai arătat într-unul din textele noastre despre activitatea cucernicului preot (Drumul spre

slujirea lui Hristos ca sacerdot, în Ediția de Oltenia a Ziarului Lumina, 7 iulie 2015), că autorul este doctor în agronomie, având o bogată activitate publicistică. Firul narativ al lucrării se centrează în jurul experienței personale și pastoral-misionare a autorului, care se folosește în mod frecvent de exemple pe care le cunoaște personal. De menționat mai este și faptul că sursele bibliografice externe sunt de fiecare dată corect citate. Prezentarea biografică oferă lucrării un caracter personal, fiind subliniat îndeosebi parcursul convingerilor, încercărilor și experiențelor din perioada comunistă. Tot aici, autorul evidențiază în mod aparte „dorința de a deveni preot”, pe care a avut-o încă din copilărie. „În aceste momente a reapărut dorința mea din copilărie de a fi preot. Având în vedere problemele prin care am trecut, am hotărât să întrerup serviciul la stat. M-am pensionat medical și căutam posibilități de a face Facultatea de Teologie. Am aflat că în acel an apăruse posibilitatea de a face această facultate la curs de zi, fără examen, pe baza notelor de la prima facultate. Într-adevăr, au existat zece locuri, pentru care am candidat douăzeci de persoane. În acest fel am ajuns student la zi la Facultatea de Teologie din Craiova. Am început-o în anul 1996 și am terminat-o în anul 2000, la vârsta de 65 de ani. În anul I de facultate am fost hirotonit ca diacon, iar în anul II am fost hirotonit preot” (p. 19).

STRUCTURA CĂRȚII

Din punct de vedere structural, lucrarea este împărțită în 24 de titluri, incluzând aici cuvântul introductiv și prezentarea biografică a autorului. În celelalte capitole ale cărții dezbate probleme de interes catehetic, cum ar fi: Despre botezul copiilor și nu numai al lor; Despre educarea copiilor în zilele noastre; Despre talentele copiilor născute odată cu ei; Un avort este egal cu o crimă; Despre Fericiri și alte fericiri (Bucurii); Despre Sfânta Spovedanie și Sfânta Împărtășanie; Despre posturi și roștii lor; Momentul adevărului; Este Sfântul Ilie un criminal?; O altă minune a părintelui Ilie Lăcătușu; Unde a fost Dumnezeu, dacă există, ieri când eu am pierdut procesul?; Cu ce ne-a ajutat Dumnezeu pe noi în ziua de ieri?; Există Dumnezeu chiar dacă nu-l vedem?; De la Mine a fost aceasta; Despre viața viitoare; Despre respectarea poruncilor lui Dumnezeu; Despre „strămbătorii” (falsificatorii) credinței sau de la „babe citire”; Mănâncă morții ce li se dă de pomană?; Este adevărat că atunci când iese „popa” în cale, unora le merge rău și altora bine?; Cerșetoria și milostenia; Antonie Plămădeală – Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă (extrase); Oamenii de știință, prin cercetări,

au dovedit efectul crucii asupra omului, apei și alimentelor. În ultima parte a lucrării sunt expuse mai multe rugăciuni și cereri pe care autorul le preia din cărțile de rugăciune sau molitfelnic.

În concluzie, prin valoarea sa pastoral-duhovnicească, dar și misionară, proiectul editorial al pr. Ilie Popa se arată ca un exemplu folositor pentru ceilalți slujitori ai Sfințelor Altare, dar și pentru credincioșii sfințelor locașuri de închinare. Totodată, nota originală a lucrării reprezintă un bun exemplu pastoral și un câștig pe plan cultural și catehetic.

Arhid. Ioniță Apostolache

VEDENIE

Am văzut demult un heruvim.
Urca pe munte.
Purta cizme de cauciuc rupte,
Un halat albastru vechi de in
Și era murdar.
Pletele dezlânate erau strânse
Într-un fuior de serafim.
Barba bătută de vânturi
Părea sărată și uitată
Ca niște gânduri.
S-a oprit în loc mirat că m-a întâlnit.
L-am privit speriat și uimit.
Căra în două plase de folie rupte
Câte două cărămizi de pământ.
Voia să zidească din ele sus în stâncă
Loc de pustnicie și rugă.
Mi-a vorbit în limba imaginilor și apoi
A cerut voie să treacă.
Știu că l-am lăsat să urce undeva
Dincolo de ceea ce mintea mea
Putea gândi și imagina.
De atunci îl port în minte ca pe o fiară
Speriat de întâlnirea ce am avut-o
Pe munte în seară.

Pr. Mircea Nincu

CEASUL VIEȚII

La umbra ceasului, noi așteptăm să treacă
Timpul care vine și apoi pleacă.
Înscriind trăirea clipă după clipă,
Pe răbojul vieții, ce-ntruna se-nfiripă.

Parcă vezi din umbră, cum trec încolonate,
Secundă cu secundă, a timpului soldați,
Lăsând în urmă omul ce tainic își adună,
Clipele vieții și a anilor cunună.

Nimeni nu observă că timpul trecător
Lasă în urmă semne la orice călător.
Călătorii care timpul în sine-i duce,
Spre înaintea cale, ce-n urmă nu-l aduce.

Îi fură din obrazul tânăr, svelt și ras,
Transformându-l vremea într-un gârbov moș.
Pân'ce ceasul vieții s-a oprit din mers,
Rămânând în urmă numai chipul șters.

Arhidm. Ioan Inochentie Porumbel,
în *Ziua Învierii*, vol. II, Ed. Sim Art, Craiova, 2013, p. 116

ISSN: 2392-6546
ISSN-L: 2392-6546